

JEŽKOVA
KNIHOVNA KATECHETSKÁ

ČÍSLO 10.

Jana Gersona .

pojednání o tom, kterak jest potřebí
přiváděti dítky ke Kristu.

Přeložil

Dr. Josef Rydvan,
čestný děkan v Kostomlatech u Nymburka.

Sv. Jeronyma
dva listy vychovatelské.

S povolením kníž. arcib. konsistoře Pražské ze dne
13. května 1887 č. 2603.

Cena 68 hal.

V PRAZE 1901.

Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví

Gustav Franc. l.

Knihovna katechetská.

Sbírka praktických spisů,

kterou s povolením nejdůst. kníž. arcib. konsistoře Pražské
vydává **J. Ježek.**

Posud vyšly následující svazky:

- Číslo 1. *Praktická rukověť pro katechety.* Sestavil J. Ježek. 1893; 8° (XXIII a 290 str.) 1 zl. 50 kr., váz. v plátně 1 zl. 90 kr.
- Číslo 2. *Výklad biblické dějeprawy.* Sestavil K. Tipmann. Díl I. Starý zákon 1889; 8° (278 str.) 1 zl. 20 kr., váz. v plátně 1 zl. 60 kr. — Díl II. Nový zákon. 1889; 8° (386 str.) 1 zl. 60 kr., váz. v plátně 2 zl.
- Číslo 3. *Výklad katechismu.* Příruční kniha pro katechety. Sestavil Vojt. Pakosta. Díl I. 1891; 8° (269 str.) 1 zl. 32 kr., vázaná v plátně 1 zl. 72 kr. Díl II. 1891; 8° (195 str.) 96 kr., váz. v plátně 1 zl. 36 kr.
- Číslo 5. *Evangelní perikopy,* jimž obsah, výklad a poučení přičinil Frt. Dusil. Část I. Perikopy nedělní. 1889. 8° (178 str.) 80 kr.; váz. v plátně 1 zl. 10 kr.
- Číslo 6. *Výklad evangelních parabol.* Promluvy, jež napsal Václav Macek. 1890; 8° (155 str.) 72 kr., vázaná v plátně 1 zl. 2 kr.
- Číslo 7. *Katechése sv. Cyrilla Jerusalemského.* Z textu řeckého (vydání J. P. Migne) přeložil a poznámkami opatřil Dr. Jan Lad. Sýkora. 1892; 8° (364 str.) 1 zl. 50 kr., váz. v plátně 1 zl. 90 kr.
- Číslo 8. *Příprava k sv. biřmování.* Napsal Dr. Jos. Rydvan. 1901; 8° (58 str.) 48 h.
- Číslo 9. *Sv. Augustina Kniha o vyučování katechumenů.* Přeložil Dr. Ferdinand Jokl. 1901; 8° (82 str.) 75 h.

Ku zakázkám doporučuje se

Gyrillo-Methodějské knihkupectví

G. Franci

v Praze, Melantrichova ulice (dům Městské spořitelny .

KNIHOVNA KATECHETSKÁ.

**Sbírka praktických spisů, kterou s povolením nejd. kníž. arcib.
konsistoře Pražské ze dne 13. května 1887 č. 2603 a za přis-
pění některých bratří duchovních**

vydává

J. JEŽEK.

- Serie 1. č.
1. Praktická rukověť pro katechety.
 2. Výklad biblické dějeprawy St. a N. Z.
 3. Výklad katechismu.
 4. Biblický zeměpis.
 5. Výklad evangelních perikop.
 6. Výklad evangelních parabol. (Řeči.)
 7. Výbor katechesí sv. Cyrilla Jerusalemského.
 8. Příprava k sv. biřmování.
 9. Překlad knihy sv. Augustina „De catechizandis rudibus“.
 10. J. Gersona „De parvulis trahendis ad Christum“
a sv. Jeronyma dva listy vychovatelské.

V PRAZE.

Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví G. Franci.
1901.

Jana Gersona

pojednání o tom, kterak jest potřebí přiváděti dítky ke Kristu.

Přeložil

Dr. Josef Rydvan,
č. děkan v Kostomlatech u Nymburka.

S povolením kníž. arcib. konsistoře Pražské ze dne 19. prosince 1888
č. 10.899.

KNIHOVNY KATECHETSKÉ
ČÍSLO 10.

V PRAZE.

Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví G. Franci.
1901.

Jan Gerson.

Muž tento na rozhraní věku čtrnáctého a patnáctého zasahoval vydatně v dějiny církevní. Vynikaje netoliko hlubokou učeností, ale i nelíčenou zbožností, požíval Gerson (doctor christianissimus) velikého vlivu u všech vrstevníků, kterého hlavně k tomu vynakládal, aby Církvi dostalo se toužebně želané opravy. Nazýváje se původně Jan Charlier, přijal potomní jméno Gerson od rodné vesničky, ležící v diecési remešské ve Francii, kde roku 1363 uzřel světlo světa. Učitelem jeho na vysokých školách pařížských byl proslulý Petr d'Ailly (ab Alliaco); za nedlouho stal se Gerson sám učitelem na školách těchto, na nichž posléze důležitý úřad kancléře zastával (r. 1365). Rozdvojení, jež tenkrát panovalo v Církvi, probudilo drahně vážných hlasů, jež žádaly si všeobecného sněmu církevního; k těmto připojil se rovněž pověstí svou již tehdy slavný Gerson. Sněm svolán jest do Pisy, a Gerson byl tam poslán od university pařížské. Ale v Pise nepodařilo se mužům tam shromážděným učiniti zadosť nadějím v ně skládaným, pročež bylo jim sejíti se znova v Kostnici. Než, ani tam nedosaženo očekávaných výsledků; pouze odstráněno schisma papežské. Gerson, ač jinak sám ideami reformatorskými byl nadšen a zle horlil v Kostnici proti mravní

pokleslosti kléru, nesouhlasil přece nikterak, jsa nominalistou, s Husovým učením o kalichu. Po skončeném sněmě kostnickém spěchal Gerson do milé vlasti, ale návrat nebyl mu povolen. Příčina byla tato: Vévoda burgundský zavraždil úkladně vévodu orleanského, kterýžto hnusný zločin kollega Gersonův na školách pařížských Jan Malý (Jean Petit) v samé Kostnici veřejně odvážil se hájiti. Ale proti tomu vystoupil ostře a rázně Gerson, čímž na sebe uvalil nenávist vévody burgundského, který vlivem svým u dvora královského docílil toho, že od této doby bylo Gersonu žíti ve vyhnanství. Tak trávil do 56. roku věku svého život svůj v Němcích, Tyrolsku a ve Vídni, ač konečně smrt jeho nepřítele, který r. 1419 byl zavražděn, návrat do milované vlasti učinila mu možným. Neodebral se však do Paříže, nýbrž žil až do své smrti v Lyoně u bratra svého, který byl převorem řádu celestýnů v městě tom; tam také zemřel r. 1429 v chudobě a odloučenosti, maje věku svého 66 let. Pomíjíme líčiti zde snahy jeho o skutečnou opravu církve, neboť účelem řádků těchto jest toliko poukázati na činnost jeho katechetskou. Bylo zajisté největším jeho potěšením, věnovati poslední léta života svého vyučování a vychovávání mládeže křesťanské. Každodenně shromažďoval okolo sebe dítky, vyučuje je naukám křesťanským a nabádaje jich k životu dle učení tohoto. Kdo by nepodívoval se muži takovou důstojností a učeností proslulému, vida jej skláněti se k útlým dítkám, kdo by nechválil bohumilé jeho činnosti? Ale čeho by se nikdo nenadál, počínání Gersonovo potkalo se namnoze s odsouzením, a on obsypán výtkami, že takovému jeho nedůstojnému zaměstnání se propůjčuje. Nespravedlivé tyto útoky odpůrců přiměly jej konečně k sepsání dílka: »De parvulis trahendis ad Christum«. Vycházeje od vy-

zvání Spasitelova: »Nechte maličkých jíti ke mně, neboť takových jest království nebeské,« ukazuje, jaký prospěch vyplývá nejen dítkám, ale i celé Církvi z toho, přivádějí-li se již v útlém mládí ke Kristu. Jest nejvýše záhubno, nechávati dítko v prvních letech bez křesťanského vychování a odkládati s tím k věku dospělejšímu. V dítěti probuzeny jsou často již za mládí nejútlejšího žádosti nezřízené a hanebné, duše jeho nejednou poskvrněna jest hříchy ohyzdnými, které je o milost Boží na křtu sv. přijatou připravily. Ale co jest člověk bez milosti Boží, jakou cenu mají i dobré skutky, které v tomto stavu koná? Proto sluší již záhy přihlížeti k tomu, aby duše dítěte byla stánkem milosti Boží a vydávala ovoce skutků bohumilých. Zdá-li se mnohým, že dítě není s to, aby Bohu sloužilo a k ctnosti pílilo, když ještě vazbami hříchu není spoutáno, jak lze toho očekávati u věku pozdějším, až zlé žádosti a náruživosti ovládnou je úplně? Co jest dále Bohu milejší, oběť věku kvetoucího neb oběť vetchého stáří, kdy člověk často jen proto již nehřeší, že hřešiti nemůže? Veliká jest moc zvyku, nazývá se zvyk právem druhou přirozeností; proto tedy již záhy zvykej sobě dítě všemu, co dobrého a bohumilého jesti. Máme-li dosti příkladů, že dívky, vedeny byvše za mládí k životu ctnostnému, ve věku pozdějším se zkazily, víry pozbyly a mnohými nepravostmi se poskvrnily, co teprv stane se, jestliže již v mládí samy sobě ponechány jsouce, slovem i příkladem budou naváděny ku zlému? A že takových převrácených řečí a příkladů slyší a vidí s dostatek, nezřídka i v samém domě otcovském, koho by bylo tajno? — Kdo tedy upřímně s dítkami smýšlí a komu zdar Církve, jejížto nenepatrnou částí dívky jsou, leží na srdci, ten bude zajisté dle sil svých k tomu působiti, aby dívky již záhy nejen

s učením křesťanským se seznamovaly, ale i k životu dle učení tohoto byly vedeny. Z toho patrně, jakého hříchu se dopouštějí ti, kdož tomuto bohumilému počínání přímo nebo nepřímo, slovem nebo jednáním staví se v cestu. Naopak všeho uznání zasluhují ti, kdož ubohé duše maličkých ke Kristu přiváděti se snaží, nabádajíce je ke ctnosti a spravedlnosti křesťanské. Za nejvhodnější a nejvydatnější prostředek k dosažení tohoto cíle pokládá Gerson sv. zpověď. To, co ve třetí části spisu svého praví o zpovědi maličkých, jest zvláště uvážení hodno. Po názoru jeho jest zpověď (ovšem řádně vykonaná) nejjistějším prostředkem, jímž vnitřní chorobu hříchů lze poznati a záhubný jed z duše odstraniti, neboť, pokud tento vězí v srdci, nemůže duše v Kristu prospívati, nýbrž bude stále churavěti, až konečně zemře a ve smetišti hříchů bude pohřbena. Nikde nemůže dáno býti přiměřenější napomenutí, nikde poskytnut býti vhodnější lék proti nepravosti, nikde podána býti bezpečnější záchrana proti budoucnosti, jako ve zpovědi. Vyvraceje námitky, které činí někteří proti zpovědi dítek, jakoby bez užitku zůstávala, učí, s jakou obezřelostí, vlídností a shovívavostí zpovědník si musí vésti, aby práce jeho počala se s výsledkem. Malicherné výtky, činěné mu od protivníků vzhledem k rozdílnosti povahy jeho a dítek, vzhledem k tomu, že by učenosti své lépe mohl užiti a j., odbývá trefně a jadrně v úvaze čtvrté, v níž drahně vzácných pokynů uděluje těm, kdož s prospěchem úřad vychovatelů mládeže chtějí konati. Ku konci pak volá k milým svým svěřencům: »Pojďte ke mně s důvěrou! Vyměníme si vzájemně statky duchovní, neboť statků vašich časných nehledám. Já budu věnovati vám poučení, vy mně modlitbu, či spíše budeme se modliti jeden za druhého, abychom byli spaseni. Tak potěšíme anděly

své, o jejichžto slavnosti toto píši. Tak snad, nikoli snad, ale v jisté naději milosrdenství najdeme u Otce našeho, když poslušní budeme hlasu jeho, jdouce k němu, já vyzývaje, vy poslouchajícíe.*

Spis Gersonův považuje se za nejčelnější spis katechetický za středověku, a předvádí nám učeného, pokorného a zbožného spisovatele jako vzor katechetů.¹⁾

¹⁾ Překlad traktatu Gersonova, jak následuje, pořízen dle vydání dr. L. Max. Rotha v Kirchheimově sbírce »Fundamenta artis catecheticae“, Moguntiae 1865.

Ú V O D.

1. »Nechte dítek a nebraňte jim jíti ke mně, neboť takových je království nebeské (Mat. 19, 14.)« Nejvyšší zákonodárce náš a učitel Kristus poskytl jak učením tak skutky a příklady dostatečný návod, jímž by veškery řády a stavy Církve po celý čas trvání jejího měly se řídit; tak zajisté učí pravá víra. A poněvadž sbor dítek a mládeže odrostlejší jest ne nepatrnou částí Církve, nechtěl jich týž Kristus ponechati bez vhodných poučení. Ano on zkontroloval ty, kdož z nepříznivé nevrlosti, hrubé zpozdilosti nebo i příliš vysoko se nesoucí a naduté moudrosti bránili, aby dítky k němu přiváděny byly, ať již tehdaž tak jednali nebo později by sobě tak počínali, slovy: »Nechte dítek jíti ke mně.« A jako by tázán byl, proč to mají připouštěti, připojil hlavní a božský důvod řka: »Takových zajisté jest království nebeské.« A u sv. Marka (10, 13. 14) stojí psáno: »Ale učeníci domlouvali těm, kteříž je nesli. Kteréžto, když uzřel Ježíš, nelibě to nesl a řekl jim: Nechtež dítek přijíti ke mně a nebraňte jim, nebo takových jest království Boží.« »A objímaje je a vzkládaje na ně ruce, dával jim požehnání.« Uvážíme-li tato slova s plnou váhou smyslu jejich, nalezneme v nich mocný v pravdě důvod k trpké a ostré výtce, jež dopadá na ty, kdož spásu dítek a přístup jejich ke Kristu zabraňují. A té ovšem zasluhují, kdož tak si vedou. Ale odstup veškerá nevrlá výčitka, daleka budiž všechna trpká nevole: chtějíce mluviti o dítkách, následujme prostoty

dítek a nehorleme zde hašteřivou rozhořčeností. Všimněme si spíše, jak mírné výčitky užil Kristus proti učeníkům svým i když se hněval. »Nechte dítek jíti ke mně.« Mírněme konečně řeč k vůli dítkám, nekladouce přílišné váhy na slova hrubá a všední, je-li třeba hovořiti po způsobu chův a matek, které hlasem přitlumeným s dítkami rozprávějí.¹⁾ Jen když se porozumí tomu, co říci chceme; dosti máme na tom, povzbudíme-li a naučíme-li tomu, jak dítky ke Kristu mají přicházeti a odstraníme-li překážky na cestě této, než kdybychom kohokoliv porazili vtipnou satirou. Již pak rozvrhujeme dílko své ve čtyři úvahy v tomto pořádku.

2. První úvaha jednati bude o tom, jak potřebno, aby dítky ku prospěchu svému i Církve přicházely ke Kristu. Druhá úvaha mluví o těch, kdož dítkám dávají pohoršení, bráníce jim rozličnými způsoby jíti ke Kristu. Následovati bude třetí o chvalitebné snaze těch, kdož znova přivádějí dítky na cestu ke Kristu vedoucí. Čtvrtá apologetická k mé obraně má za účel mne hájiti, spolu pak dítky povzbuditi, by skrze mne nehodného přicházely ke Kristu. Ostatně podrobuji vše blahosklonné autoritě svého představeného v této věci. Aniž dám přednost vlastnímu náhledu, rozumu neb úsudku před radou svých duchovních přátel, chtě horlivost svou touto pokorou mírniti, bych běže nenarazil. Jakmile však tito se mnou budou souhlasiti, snadno pohrdnu vším ostatním, co by lidé buď smyslní, buď zlomyslní nebo málo prozíraví mohli pronésti, věda s Jeronymem, že ke Kristu s potupou i se ctí se přichází.²⁾

¹⁾ Sv. Augustin, De catechizandis rudibus cap. X. v. 15.

²⁾ Epistol. LII ad Nepot.

ÚVAHA PRVNÍ.

**Jak potřebno, aby dítky ku prospěchu svému
i Církve přicházely ke Kristu.**

3. »Dobré jest muži, nesl-li jho od mladosti své.«¹⁾ Rozuměj jho, o němž pravil Kristus, že sladké jest a břímě jeho lehké.²⁾ Pravda tohoto výroku zakládá se především v rozmnožení milosti Boží, která těm, kdož na ni se připravují, tím hojněji bývá udělena, čím dříve a déle tak činili. Čím totiž hojnější milost přebývá v duši, tím více ji ošetřuje, živí, zachovává a posiluje. A naopak stává se velmi často po spravedlivém soudě Božím, že ten, kdo milosti Boží buď zanedbal nebo ji zamítl, zneužívaje darů Božích a hřiven nejvyššího hospodáře v první síle věku, když jich užívatí měl, potom více jí nedochází. Může-li však kdo bez milosti Boží býti spasen, ob stojí-li či spíše do zkázy a záhuby upadne? Jestliže v mladosti své, kdy ještě Boha jsi nerozhněval a břemenem hříchů nejsi obtížen, ke ctnostem nemůžeš se povznést, jak tvrdíš : co stane se pak, až budeš nepřitelem Božím, až těžký náklad nepravostí starou šíji tvou skloní a zničí? Kdo by dále nevěděl, že prvotiny věku kvetoucího jak u rostlin tak i u jiných

¹⁾ Pláč Jer. 8, 27.

²⁾ Mat. 11, 30.

věcí milejší bývají a proto i služby dítek vítanější jsou než služby starců sesláblých, kteří neopouštějí nepravostí, nýbrž od nepravostí opouštění bývají?

»Den nebohým, když svitne smrtelným nejblaženější, letmo prchá«¹⁾ praví výtečný básník. Rozumější jest tedy obětovati Bohu, co nejlepšího jest, než zbytky smutného a chorého stáří, neboť z úst dítek dokonává se chvála.

4. Všimneme-li sobě dále moci zvyku, jež Aristoteles nazývá druhou přirozeností, patrně bude, že nad zlý zvyk nic není obtížnějšího, trpčícího a horšího, nad dobrý zvyk nic snadnějšího, příjemnějšího a lepšího. Proto shodují se všichni filosofové a básníci s theologi, že nemálo na tom záleží, čemu mládež přivyká. »Od mládí něžného zvykať mnoho váží,« dí Virgil.²⁾ Proto káže Cicero, že voliti se má nejlepší způsob života, který nabude příjmem zvykem. »Jestli co těžce neseš, tomu zvykni a sneseš to« praví Ovid³⁾ a Horac:⁴⁾

»Učelivého, dokud šíj něžná, cvičí koně štolba
Jít cestou, kudy káže mu jezdec. Jakmile lovčí
Na dvoře pes naučil se štěkat jelení proti kůži,
Službu koná po lesích. Nuže čistým příkazy srdcem
Ó, synu můj, vpíjej, nuže teď lepšímu se oddej.
Nádoba čím jednou byla nadchla nová, onu vůni
Dlouho potom zachová.« (Hor. list I., 2. v. 64.)

¹⁾ Optima quaeque dies miseris mortalibus aevi
Prima fugit.

²⁾ Adeo in teneris assuescere multum est.

³⁾ Quod male fers assuesce, feres.

⁴⁾ Fingit equum docilem tenera cervice magister
Ire viam qua monstrat eques; venaticus, ex quo
Tempore cervinam pellem latraverit aula,
Militat in silvis catulus. Nunc adhibe puro
Pectore verba, puer, nunc te melioribus offer.
Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu.

5. Posléze dokazují-li prevelikou moc zvyku převrácené zákony a bezbožné pověry, jak připomíná Averrhoes, jakož i porušené mravy, jak si stěžuje Augustin a mnozí jiní, kdo by pochyboval, že přivyknutí pravému náboženství a bezúhonným mravům tím více má síly, připojí-li se k tomu, jak jsme výše podotkli, přemocná podpora milosti Boží? Proto často zachvěl jsem se v mysli, kdykoli dotknula se ucha mého ona mládeži tak zhoubná průpověď: »Mládenec andělský podléhá v starobě ďáblu.« ¹⁾ Věru nevím, čeho lze nadíti se ve stáří od jinocha ďábelsky si počínajícího, až ku převráceným náklonnostem ještě převrácenější zvyk se přidruží, jestliže již mladík, andělský život vedoucí a nepravostem se vzpírající, ve stáří vede si ďábelsky.

6. Ale bohaprázdne toto přísloví, jakož i mnohá jiná, jest vynálezem pobloudilé chátry. A k čemu má sloužiti? K obhájení zkažených a ničemných dítek jejich, jichž nepoměrně více jest, ne aby je od bludů cest jejich odvrátili, ale aby jich uhájili pctupy druhů zdárných a zvedených (řídkého to v pravdě úkazu), kteří ještě nejsou zbaveni studu odporujícího zlým žádostem. A pohříchu tak tomu jest. U mládeže chválí se nestydatost, lehkomyšlnost, nečistá ústa, přivyklá rouhavým a oplzlým řečem, vilnost ve zraku, nevázanost v chování. A jací mužové a starci vzejdou z takových mladíků, tuší až příliš každodenní útrapy světa křesťanského. Proto nemýlil se, ale velmi opatrně pozoroval ten, kdo tvrdil, že mluví-li se o nápravě mravů v Církvi, počátek učiněn býti musí u mládeže. Poněvadž zajisté méně jsou zkaženi a porušeni, stávají se způsobilejšími ku přijetí spasitelných poučení, ačkoli snad ani to k dosažení zdárného výsledku nepo-

¹⁾ Angelicus juvenis senibus satanizat in annis.

stačuje. To asi zdá se, že poznamenal Aristoteles řka, že jsou neschopnými posluchači mravouky, nechtěje tím upírat, že by jim byla prospěšna, leč bychom o něm tvrdili, že si odporuje. Jsoutě dítky způsobily osvojovati sobě základy dobrých nauk, pokud ještě převrácené náhledy nevsály do sebe, pokud ještě záhubné výmysly v nich hluboko se nezakořenily. Jsou to čerstvé nádoby pro nejlepší nápoje, nové sazenice, které ruce je ohýbající snadno se poddávají. To vše jinak se má u starců zakusivších dnů zlých, které spíše zlomíš, než ohneš. »Může-li,« praví Jeremiáš, ¹⁾ »změnit mouřenín kůži svou, nebo rys peřestost svou: i vy budete-li moci dobře činiti, naučivše se zlému.« Jestliže dle vývodu tohoto náprava Církve a její vzrůst počátek brátí má u mládeže, kde, prosím, dá se posvátné toto dílo účinněji vykonati, nežli ve slavném městě pařížském? Tam zajisté jsou jinochové, kteří po všem světě křesťanském se rozptýlí. Budou také moci státí se vhodnými učiteli a vůdci jiných, zvláště domácích.

Z této úvahy vysvítá, že není většího nepřítele Církve a náhončího antikristova, napomáhajícího slovem i skutkem ku zničení jejímu nad toho, kdo tajně nebo zjevně protiví se slovům Kristovým: »Nechte dítek přijíti ke mně.«

ÚVAHA DRUHÁ.

O těch, kdož pohoršení dávají dítkám, rozličným způsobem jim bráníce, aby nepřicházely ke Kristu.

»Kdo pohorší jedno z maličkých těchto, již ve mně věří, tomu lépe by bylo, aby zavěšen byl žernov oslíčí na hrdlo jeho, a on pohřžen byl do hlubo-

¹⁾ Jerem. 18, 28.

kosti mořské.«¹⁾ Kristus to praví, nelze tedy o tom pochybovati. Aniž třeba jest bráti slova ta ve smyslu přeneseném a vykládati je o duchovních maličkých, ana přece i doslovně rozuměti se mohou o maličkých věkem. A snad týkají se zvláště a na prvním místě těchto posledních, jako by pohoršení jim dané mnohem nebezpečnější bylo, než pohoršení dané jiným věřícím, poněvadž (dle svědectví Horaciova) talis quilibet est cereus in vitium flecti, a jakmile jednou porušen jest, nebývá tak snadno přiveden ke způsobu a povaze ctnosti. Pročež chtěje zabrániti pohoršení jejich učil satirik, že dítěti náleží největší vážnost, tak aby nedělo se nic neslušného, špatného a oplzlého, čím by dětská mysl jeho mohla býti uražena. K tomu se táhne slovo Kristovo: »Nechte dítek jíti ke mně;« každý totiž, kdo pohoršuje dítky, brání jim přicházeti ke Kristu. Za důvod tohoto rozkazu uvádí se od Krista na obou místech skoro tatáž příčina, totiž důstojnost dítek. Nejprve zajisté řečeno bylo, že takových jest království nebeské. Dále praví se, že andělé jejich vždy vidí tvář Otce svého, který jest v nebesích.²⁾

7. Zbývá již vyčístí způsoby pohoršení, která dítkám se dávají. Jest pak pohoršení nepřiměřené slovo nebo jednání, které bližnímu skýtá příležitost k záhubě duševní. Proto každý, kdo zaviňuje, že dítky cestou mravní ke Kristu krácející hřeší nebo klesají, pohoršení jim dává. To pak děje se způsobem dvojím, buď skutkem nebo řečí, a obojí přímo nebo nepřímo. Nepřímo pohoršuje, kdo nezabraňuje pohoršení, ačkoli by svou vážností osobní nebo úřední mohl a měl tak učiniti, jako nedbalostí lodníka

¹⁾ Mat. 18, 6.

²⁾ Mat. 18, 10.

potápí se lod', anebo když tomu, jenž pohoršení chce zabrániti, překáží buď zjevnou pohanou, nebo tajným na cti utrháním, buď ubližováním nebo tisícerými jinými úklady ďábelskými. Obojí toto pohoršení dávali patrně učenci tím, že bránili maličkým jíti ke Kristu i tím, že domlouvali těm, kdož je prováděli. Ale že zpozdíle a neopatrně sobě počínali, zjevně dosvědčuje potomní nelibost Kristova. »Kterážto, když užíš Ježíš,« praví evang. Marek, »nelibě to nesl.«¹⁾ Či zdá se ti nevhodnost tohoto činu býti nepatrnou, ana k nelibosti přiměti mohla bezpříkladnou mírnost Ježíšovu, ana samý čistý pramen vlídnosti jeho mohla zkaliti? Nečetl jsem, pokud se pamatuji nikde, že by Ježíš nelibě byl nesl nějaký jiný skutek, onen Ježíš, který i samy nepravosti publikánů a hříšníků mírně snášel, když lichá spravedlnost fariseů nad tím horlila a jej proto kárala, že jí s publikány a hříšníky.²⁾ Varujme se, bratři, obojiho pohoršení, aby nelibost Kristova nezastihla nás. »Rozhněvání královo jest posel smrti,«³⁾ tím více hněv Boží. — Pohoršení dané skutky a slovy, hrozící veřejně a přímo mládeži, zná jedenkaždý. Jsou totiž lidé, kteří nejen se veselí, když zlé činí a plesají ve věcech nejhorších,⁴⁾ ale i v ďábelské převrácenosti přibírají ku svým nepravostem co možná nejvíce druhů, jakoby k ničemu jinému nesměřovali, než aby samojediní nezahynuli, nebo v malé toliko společnosti nebyli do pekla zavrženi. Takového Kataliny zakusila obec římská, a nyní jich zakouší Církev v hojnosti. Oslepila je zajisté zloba jejich, že víru opouštějí a v převrácenosti své páší to,

¹⁾ Mar. 10, 14.

²⁾ Mat. 9, 11.

³⁾ Přísl. 16, 14.

⁴⁾ Přísl. 2, 14.

co kdysi apoštol v listě svém k Římanům ¹⁾ uvedl, ano, čemu by sotva kdo uvěřil, věci mnohem horší a ohavnější. A nepostačují jejich prokleté a ohavné zhoubě cizí a dospělí, oni nešetří ani pokrevenství, ani nevinnosti a čistoty andělské, ani sebe posvátnější části, jen aby vše poskvřnili, vše prokletými nepravostmi zhanobili. Tak veliká jest zajisté bezúzdnost vilné žádostivosti, tak převrací právo a bezpráví rozkácená a hluboko zakořeněná zuřivost nepravosti, že právem soudil Origenes tvrdě, že není rozdílu mezi posedlým a tím, jenž vášněmi svými zmítán jest, leč ten, který ještě připojují: posedlému jest tato trýzeň jenom trestem, kdežto tomuto za zavržení hodnou vinu se přičítá. Máme tedy se diviti, že za doby naší více než jindy smysl a myšlení lidského srdce ke zlému nakloněna jsou od mladosti jejich, any dítky s prvotnou přirozenou porušeností ssají jako mléko osobní, abych tak se vyjádřil, jedovatinu hříchů?

9. Považ dále, že mnozí rodičové a učitelé o mravy dítek a řádnou jejich ochranu buď žádné péče nemají, nebo jen pranepatrnou. Jaký tedy div, jestliže bez vůdce na cestě kluzké a tmavé zlým andělem Hospodinovým stíhány jsouce, snadno klesají? Ale kéž by se pouze zanedbávaly! Před oči kladou se jim příklady hanebných skutků a řečí, ano i malby nestoudné a spisy oplzlé; na ně pohlízejíce, budou-li jednati jinak, nežli převráceně, hanebně? Poslyš básníka: »*Velocius et citius nos corrumpunt exempla domestica magnis cum subeant animos auctoribus.*« Ostatně co bude jiného činiti syn, než to, co viděl činiti otce svého? ²⁾ Sem spadá výrok básnický, jehož užívá se jako přísloví: »Otce

¹⁾ Řím, 2, 21.—31.

²⁾ Sv. Jan 5, 19.

následuje potomstvo.« Tak stává se, že u mnohých již není naděje na vyléčení, poněvadž to, co bývalo chybami občas se vyskytujícími, stává se zvykem dle slov Senekových. Nuže, táži se, nezdají se tobě pohoršení tato býti druhu nejhoršího, svádějící dítky, aby na mravní cestě klesaly? A běda takovým, kteří veřejně pohoršují ne jednoho pouze, nýbrž mnoho maličkých Kristových, bráníce jim jíti ke Kristu. Jsou-li však ti, kdož potmě a v úkrytu pohoršují dobré, lepšími oněch, nechci rozhodovati. Jsou to ti, kdož pohoršení kladou ne bezprostředně a veřejně před nohy dítek, ale jako se strany. Neboť činí nástrahy jejich vůdcům a učitelům, posmívají se jim, hanobí a pomlouvají je, jakoby ne ze zbožnosti dítky vyučovali, nýbrž ze všetečnosti, pokrytství a přetvářky. To jest liščí, ano ďábelská lstivost, která nepřímou úklady činíc a jako had bodajíc, dítkám ke Kristu jíti zbraňuje. Proti této zkáze jest ještě méně nápravy, než proti první, tak jako nepřítel skrytý mnohem nesnadněji zahnán býti může, než zjevný. Takové mělo by zaraziti napomenutí Písma sv.: »Nebraň dobře činiti tomu, kdo může: a můžeš-li, i ty dobře čiň.«¹⁾ Ach, kdo schytá nám ty lišky maličké, jež škodu dělají na vinicích²⁾ a kvetoucí zahradu Církve udupují? Plíží se a lezou z úkrytu, a nedopadneš jich, leč bys sledoval stopu jejich. A které jsou ty stopy? Pošlapané nejkrásnější květy a vyrvané užitečné rostliny. Ale jakým divem stávají se z lidí lišky a jaká rozkoš či spíše zlomyslnost vede je k takovému počínání? Na to zní odpověď, že někteří obávají se snad, aby nebyli odkryti. Některé sežírá nenasytná závist, aby to, co oni nečiní, od jiných nebylo vykonáno. Jiné zase, kteří

¹⁾ Přísl. 3, 27.

²⁾ Pís. Šal. 2, 15.

pokládají veškeru pobožnost za jalovou a babskou hloupost, pohání pohrdání vírou a náboženstvím. Ostatní nemají podobných pohnutek, ale souží je náboženská vlažnost, hodná, aby byla vyvržena, a trápí je jejich netečnosti. Běda, běda světu pro pohoršení tato! Lépe by bylo těm, kdo tak činí, kdyby raději zemřeli, protože na svědomí mají tolik duší, kolik jich tajně nebo veřejně pohoršili a zahubili, bráníce obzvláště maličkým jíti ke Kristu.

ÚVAHA TŘETÍ.

O chvályhodné snaze těch, kdož dítky přivádějí na cestu, vedoucí ke Kristu.

10. »Kdo odvrátí hříšníka od bludu cesty jeho, vysvobodil duši jeho od smrti a přikryje množství hříchův.«¹⁾ Z tohoto výroku mohl souditi Řehoř, že není oběti Bohu příjemnější nad horlivost o spásu duší.²⁾ Jestliže lidé takovou nepokojnou péčí, tolika bděními a starostmi nekonečnými s nebezpečím života věci pomíjející hledí zachrániti, jestliže snaží se shromažďovati bídné zboží pozemské, jež apoštol pokládá za lejno, a jestliže takto sobě počínajíce chváleni bývají jako příčinliví, pilní, pracovití a obci užiteční, pozorujte, prosím, jaká to jest buď nedbalost nebo nevěra, nestarají-li se křesťané o spásu duší nesmrtelných, ano, jak pošetilá jest převrácenost, když výčitky činí a zjevně i tajně překáží těm, kdož dítky ke Kristu voditi se snaží, aby nepadly do propasti. Jestliže vhod nebo nevhod, ve dnech svátečních nebo všedních vytáhne někdo vola nebo

¹⁾ Jak. 5, 20.

²⁾ Greg. M. expos. Psalm IV. poem. n. 17.

osla z jámy nebo z bahna a nebrání se mu, jakým právem obviňuje se, jakoby nevhodně a zpozdile jednal, kdo s horlivou vytrvalostí každé doby hledí duše ke Kristu přiváděti, duše zabředlé v bahně hlubiny,¹⁾ pokryté chybami, upoutané hříchy, sevřené bídou a železem? ²⁾ »Cožkoli může učiniti ruka tvá, příčinlivé dělej,« káže Šalomoun.³⁾ A opět: »Ráno rozšívej símě své a u večer ať nepřestává ruka tvá : neboť nevíš, které více vzejde, to-li či ono; a pak-li obé spolu, lépe bude.« ⁴⁾ Lidé rozkošnictví oddaní nevšímají si toho, když se jim záletnictví jejich vytýká, a horlivec Kristův má se k pouhému slovu ledakohoschvěti, jako stín třtiny pohnuté? Duchovní domy Boží, živé chrámy a svatyně Ducha Svatého města svatých, království nebeská na zemi na všech stranách v popel se obracejí hltavými a pekelnými plameny nepravostí veškerých, a naše pohodlnost bude váhati s pomocí? Jakou chválou obsypán by byl lékař, poskytující zdarma pomoc svou k uzdravení nemocných, právník, hájící bez platu, i umělec, prodávající užitek veškerého umění svého lidem, kteří se mu za to ničím neodmění? Jaká to tedy ne nespravedlnost, nýbrž šílenost mezi křesťany, jestliže dobrovolný lékař duší, obhájce a umělec spásy jejich jen s obviňováním, posměchem a překážkami se setkává? Děti zvláště pohánějí se tolika bezbožnými řečmi každodenně ku zlému a nikdo s naší strany proti tomu ničeho nenamítá, ani se ctnosti neujímá, by povzbudil k dobrému?

Konečně žádají dítky, trápené hrozným duchovním hladem, chleba, a nebude nikoho, kdo by jim

¹⁾ Žalm 68, 3.

²⁾ Žalm 106, 10.

³⁾ Kaz. 9, 10.

⁴⁾ Kaz. 11, 6.

ho lámal, ano bude ještě brániti lámajícím? Tak neučil Kristus, tak nejednal. Neboť shromažďuje duše přirovnal se slepici,¹⁾ kterou žádné jiné zvíře nepředčí v lásce ku svým mláďatům; křídla klesají a peří rousnatí; žalostivý hlas ochrapluje, sama zapomíná na pokrm, a s neuvěřitelnou vášnivostí nad síly své hájí kuřátka. A my, kteří chceme nazýváni býti následovníky Kristovými, budeme nedbalými v tomto díle, budeme vyčkávati času, budeme celé měsíce nečinnými? Odstup to od nás! — Jest však několik způsobů, jak by dítky na cestu ke Kristu mohly zase býti přivedeny. Jeden jest kázání veřejné, jiný napomínání soukromé, jiný vyučování učitelovo. Zbývá ještě způsob náboženství křesťanskému vlastní, totiž zpověď. Nechť si jiní jinak smýšlejí, já soudím ve sprostnosti své, že z p o v ě ě d', koná-li se ovšem řádně, jest nejúčinnější vůdkyní ke Kristu. Neboť pomocí její odkrývají se nejvnitřnější choroby hříchů, jestliže zpovědník učeně, opatrně a volně vše prozkoumal, věda dle způsobu pomocnic při porodu, jak by mrštného hada z duše vytáhl a záhubný jed odstranil ze srdce; neboť pokud ten zůstane v srdci, nemůže duše žádného dítěte v Kristu prospívati, nýbrž stále churavějíc a omdlévajíc konečně zemře a pohozena bude na smetišti hříchů. Pročež také by se nevzmohla na žádný skutek živý, na žádné hnutí ke Kristu směřující, a místo krve tvořil by se hnis, kdyby trn hříchu zabodnut zůstal v ráně; ano, ubohé svědomí, souženo uvnitř ostny smrti, slepě unášeno by bylo jinam po cestách neschůdných a po zhoubných výmyslech žádostí. Pravím dále, že nikde jinde nemůže býti dáno přiměřenější napomenutí jako ve zpovědi, nikde poskytnut býti vhodnější lék proti chorobám nepra-

¹⁾ Mat. 23, 37.

vostí. A kde, prosím, může podána býti bezpečnější záchrana pro budoucnost? Snad připustí mnohý, že tomu tak jest, ale vysloví také náhled, že dílo toto s tímže dítětem jen jednou v roce a nejvýše čtyřikráte do roka vykonáno býti má. Na to odpověděl jsem před chvílí, když byla řeč o péči věcí světských, ačkoli neodporuji tomuto náhledu, jako bych radil, aby se jeden a týž zpovídal každodenně. Kéž by dítky alespoň jednou v roce vykonaly jedinou zpověď s náležitou důkladností! Ale poněvadž jich mnoho jest a doba velikonoční překrátká, takže nezbývá času duchovním, zejména pak zpovědníkům, vše až do základu dostatečně prozkoumati, jest prospěšno, ano nutno, aby každé dítě jednou s moudrým zpovědníkem celý běh života svého prozpytovalo, ne povrchně a polovičatě, nýbrž po delší dobu a dokonale.

11. Výsledkem toho bude trojí zdokonalení. V dětství zajisté mnozí svedeni byvše zlobou více než ďábelskou, páchají nebo na sobě páchati nechávají mnohé věci hrozné a ohyzdné, kterých vysloviti buď neumějí nebo se neodvažují, jestliže nebyli vyzváni a tázáni; o těchto věcech poučují se pak, ale tím způsobem, ne aby zlo, kterého posud neznali, znáti se naučili (leč s největší ošklivostí, kdyby se něco takového událo) a poučení byvše, důkladně se očišťují. Za druhé vědí pro budoucnost, z čeho a jak mají se zpovídati; poučují se také, aby ve zpovědnici nic lživého nepronášeli, ani ničeho nezatajovali. Za třetí upokojují se snáze ve svědomí, když vidí, že nejsou nuceni vyznávat k svému zahánění hříchy minulé později ve věku pokročilejším, a když o moci a mlčelivosti zpovědníkově žádná pochybnost nevzniká a oni k vyššímu představenému se neodkazují. Nikdo neprohlásí toto ovoce za nepatrné, kdo poznal, jakou ohromnou vládu stud

vykonává nad mnohými, hlavně ženskými, zvláště jestli hnusné již při pouhém pomyslení ohavné skutky ubohou duší i s tělem poskvrnily. Kdo to zná, přisvědčí, jak se domnívám, že to není skoro menší věcí, otevrou-li tací ústa svá k úplnému vyznání, než kdyby člověku němému hlas k mluvení byl navrácen. Snad řekne někdo mně nebo jinému, kdož práci svou na napomínání a zpověď dítek vynakládá: nemoudrou prací se hubíš.¹⁾ Proč? Protože buď se přetvařují, buď lhou, nebo zase k tomu, co vyvrhly, se vracejí.²⁾ Ale odpovězme nejprve na poslední námitku, protože také nejstarší jest; vždyť i kněží každodenně ke hříchu se vracejí a proto přece zpovídati se nepřestávají. Zdaliž ten, kdo vodu z lodi vyhazuje, proto zanechá práce, že tolik vody opět přibývá, kolik vylil? Bojujeme proti nepravostem, dí Seneka, ne abychom zvítězili, ale aby nezvítězily ony. Vždyť i ruce každodenně se znečišťují a nicméně je omýváme, poněvadž, ačkoli špína opět se vyskytne, přece tak pevně se nepřidrží. Dále není mi neznámo, že dítky často lhou nebo zatajují, a to zvláště ve zpovědi. Kéž by ani dospělí této chybě nepodléhali! Ale ponenáhla vynutí se pravda dobrými napomenutími, opatrnými a pečlivými otázkami a jestliže ne hned nebo náhle, stane se tak později, až vzroste bázeň Boží a zbodne tělo jejich.³⁾ Zavrhl-li Bůh některé, takže jich nikdo nemůže napravit, jako praví moudrý Sirach,⁴⁾ přece někteří se polepší, a byla-li jen jedna duše v měsíci nebo v roce zachována, nebyla práce marna. »Láska přikryje množství hříchů.«⁵⁾

¹⁾ II. Mojž. 18, 18.

²⁾ Srv. 2. Petr. 2, 22.

³⁾ Žalm 118, 120.

⁴⁾ Sirach 7, 14

⁵⁾ Jak. 5, 20

12. Kdožkoliv tedy pamětliv jest poklesků mládí svého a přemnohých jiných, jako já jich sobě vědom jsem, rozniť se ku práci této, která hříchy přikrývá a přikrývajíce odpouští, odvracuj bezbožného od bludu cesty jeho a vysvobozuj duši jeho od smrti. Vy především, správcové a učitelé dítek, řádnou kázeň nad nimi vykonávejte; k tomu vás napomínám s dobrým úmyslem a se zbožným bratrským přáním, ne jako bych rozkazoval, nebo jinak o vás smýšlel. Také nepravím: nebraňte jim jíti ke Kristu, ale: ved'te je k němu. A poněvadž žádný tvor snadněji nebývá porušen, než dítky od dítek vzájemným se stýkáním, budiž péčí vaší, abyste bedlivou opatrností pozorovali, který ze žáků vašich pokážen jest. Jedna prašivá ovce nakazí celé stádo. A pokálené mravy jednoho mladíka poskvrní mnoho zdravých ze společnosti. »S převráceným převrácený budeš,« ¹⁾ praví prorok. A o některých dí: »Smísili se s národy a naučili se skutkům jejich.« ²⁾ Jestli byste třeba nepatrná odcizení věcí pozemských, jakmile byste o nich nabyli vědomosti, opatrným a pečlivým vyšetřováním zabránili, potrestáním nebo vyloučením vinníků, považte, že není krádeže zhoubnější, svato-krádeže ohavnější, jako odcizovati drahocenné duše dítek, jako svatý chrám Boží, kterým ony jsou, převráceným sváděním przniti, hanobiti, bourati a vyvracet. Proto, nemůžete-li všecky jako převrácené vyloučiti (neboť vždy jsou zlí s dobrými smíšení), poznamenejte alespoň ty, kteří ohavnou nakaženinou ostatním škodí veřejně. Ale řeknete: Takových není, žádných jsme nenalezli. Kéž by nebylo žádných, kéž by jich alespoň bylo jen málo! Ale obávám se, že jiné zkušenosti nabudete, vynasnažíte-li se, obrátiti

¹⁾ Žalm 17, 27.

²⁾ Žalm 105, 35.

zraky pečlivé k této věci. A zajisté bude možno, že veřejné pokárání jednoho, mnohé z nich zdrží od dalších provinění a to od takových hříchů, které mi stud nedovoluje veřejně pojmenovati. Snad vzdají se mnozí vedení takového vinníka slovy: tvrdý jest tento člověk! Ale nadíti se jest jak od božské Prozřetelnosti, tak i od dobré pověsti, která mu z toho vyplyne, že jiní lepší a čtenější na místo jeho nastoupí; neboť není nic líbeznějšího ctnosti, nic co by více vábilo k obcování s ním. Konečně chci všechny k opatrnosti napomenouti, aby žádné z dítek nemohlo jim vytýkati slovo prorokovo: »Na cestě té, kterou jsem kráčet, ukryli pyšní na mne osidlo« a dále: »Podle cesty léčku položili mu.« ¹⁾ Jak? Tím, že bránili některému z nich anebo pomocníkům jejich, aby nesplnilo se slovo Páně: »Nechte maličkých jíti ke mně!«

ÚVAHA ČTVRTÁ.

Obrana mého jednání a spolu vyzvání maličkých, aby skrze mne nehodného přicházeli ke Kristu.

13. »Byl-li by člověk v nějakém hříchu zachvácen, vy, kteříž jste duchovní, poučte takového v duchu tichosti, prohlédaje každý sám k sobě, abys i ty nebyl pokoušen.« ²⁾ Velikým znalcem povahy lidské byl ten, jenž pravil: »Správa duší jest umění všech umění; ³⁾ ačkoli o nic tak bez umění lidé a kněží časů našich pokoušeti se neodvažují, takže slepí slepé vedou. Jestliže potom mnohoná-

¹⁾ Žalm 139, 6.

²⁾ Gal. 6, 1.

³⁾ Greg. M lib. reg. past. p. I. c. I.

sobný pád hrozí, kdo se tomu bude diviti? Tak již zdá se býti mnohým nedůstojno, jestliže některý duchovní ve vědě proslulý nebo důstojností církevní ozdobený sklání se k tomuto zaměstnání, zvláště týká-li se ono dítek, začez se mně, který se také poněkud mezi takové počítám, útržků dostalo. A opravdu zdá se mi, že učeníci Páně chápající ještě málo věcí nebeských, této zpozdilosti se dopustili, když nechtěli, aby dítky ke Kristu přinášeny byly, pokládajíce patrně za nedůstojno, aby tak veliký mistr a učitel jejich Kristus — snížil se tak hluboko. Ale tento náhled jejich vyvracuje jak příklad Kristův, tak i shora uvedený výrok apoštolův, ve kterém žádá, aby ti, kdo vyučují jiné, byli duchovní a duchem mírnosti prodchnuti a na sebe opatrní, aby nebyli pokoušeni. Ale jak pořádku bývá takových, úžasno jest pomyslit. Dej mi někoho (a řeknu, že jest duchovní), který by duchovně vše posuzoval,¹⁾ který by se naučil z toho, co trpěl, míti soucit,²⁾ který by nehledal, co jeho jest, ale co jest Ježíše Krista,³⁾ který by všecek naplněn byl láskou, pokorou a zbožností, takže by marnivost a žádostivost v něm neměla místa, jehož obcování by bylo v nebi,⁴⁾ který by jako jeden z andělů Božích ani blahosla-vením ani zlořečením dle příkladu jejich nedal se pohnouti, ani v nižším zaměstnání svém toho, co vyššího jest, neopustil, ani sám zhoubnou skvrnou se nepokálel (jinak co by mu prospělo, kdyby celý svět získal a na duši své škodu vzal,⁵⁾ nedbaje roz-
kazu: »Smiluj se nad duší svou, libě se Bohu«?⁶⁾

¹⁾ I. Kor. 2, 14. 15.

²⁾ Žid. 4, 15.

³⁾ Fil. 2, 21.

⁴⁾ Fil. 3, 20.

⁵⁾ Mat. 16, 26.

⁶⁾ Kaz 30, 24.

takový konečně, který by se nedal dráždit a vábiti zevnějškem, nýbrž rozumem jsa povznešen pouze o povahu duší by dbal. Pokud zajisté tobě toho bude se nedostávat i a ty hned buď podezřením se znepokojíš, nebo hrozbami se zastrašíš, nebo slávou se nadmeš, nebo pohanou zmalomyslníš: jsi tělesný, ne duchovní a proto ještě nedosti způsobilý, abys jiné vyučoval v duchu mírnosti. Z toho vysvítá, že jsem spíše obviněn býti měl z odvážlivosti než z přílišného se ponížení, když míchám se do povolání lidí duchovních, chtěje dítky v hříších zachvácené vyučovati, tak asi, jako když želva po zemi se plížící přidružuje se k okřídleným ptákům.

14. Ale co mám činiti? — Jinak smýšlejí někteří i z lidí dosti dobromyslných. Zrazují mne neb dítky, aby ke mně nepřicházely, i domnívají se docílit toho čtverým důvodem. Uvádějí zajisté rozdílnost povahy mé s povahou dítek; připomínají důstojnost stavu, která by vážnějšími věcmi měla se zabývat; dále předstírají nevhodnost místa a doby; konečně obávají se, že pro nezvyklost věci této od vrstevníků dostane se mi pohany.

15. Nuže, promluvme o každém poněkud. Tvrdí a to právem, že mezi povahou mou a povahou dítek veliký jest rozdíl. Leč budu-li chtít státi se užitečným, třeba, abych svou povahu povaze jejich přizpůsobil, a abych, jsa vyšší, sklonil se, bych ležící mohl pozvednouti.

»Neshodují se dobře, ani na témže místě nepřebývají vznešenost a láska.«

Ale nedostává-li se lásky, co prospěje vyučování, když ani rady poslouchati, ani tomu, co jim řečeno bylo, věriti, ani to, co jim bylo přikázáno, nebudou zachovávat?

Proto třeba svléci veškeru vznešenost a učiniti se maličkým pro maličké, ovšem s vyloučením vad

a odstraněním všeho neslušného. Připoj k tomu, že dle svědectví Senekova přirozenost jest vzpurná, spíše dá se vésti, nežli vléci. Mimo to jest vrozenou zvláštností povahy lidské, což ostatně i tvorové bezrozumní, zvířata i ptáci dosvědčují, že mnohem spíše laskavostí než hrozbami bývá získána a nakloněna. Konečně, jak by dítky, tak stydlivé, objevily své ošklivé hříchy tomu, koho by nenáviděly neb koho by se bály? Tomu, kdo by jich prve nepřesvědčil, že jest jim oddán, nakloněn, že tajemství, mu svěřené, zachová, že jest přítelem jejich? O tom jich však nebude lze přesvědčiti, nebude-li se mírně usmívati na rozveselené, nepochválí-li hrajících, nebude-li dobrých jejich snah schvalovati, nevystříhá-li se trpkosti a pohany, domlouvaje jim se vši možnou mírností a laskavostí, tak, aby cítily, ne že jich nenávidí, ale že je bratrsky miluje.

16. Z té příčiny zřejmo, že muž, který se k dítkám nesklání vlídně a přívětivě, o účinek zpovědi a povzbuzení se připravuje. Přesvědčen zajisté jsem, že tak nepočínal sobě apoštol, sice by byl nemohl se státi všem vším,¹⁾ aby Krista získal,²⁾ kdybys vyloučil maličké, pro které by se nebyl stal maličkým? Jakým právem byl by dále otcům přikazoval, aby se syny nakládali laskavě a jich k hněvu nepopouzeli, kdyby byl styk s dětmi pokládal za nedůstojný? Ale nač hledám důvodů, když sám takto se vyjádřil: »Učiněni jsme maličcí uprostřed vás, jako když chůva opatruje děti své.«³⁾ Uvažme opět, prosím, jak apoštol káže, aby ti, kdož ve hříchu nějakém jsou zachvácení, poučováni byli v duchu

¹⁾ I. Kor. 9, 22.

²⁾ Fil. 3, 8.

³⁾ I. Thess. 2, 7.

tichosti, a patřme, zdali to zákonodárce náš Kristus již dříve neučinil a tomu neučil.

Když totiž zval, pojd'te ke mně všichni, kdož pracujete a obtíženi jste, připojil: »Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem.« ¹⁾ K tomu mohly by ze starých příběhů Otcův uvedeny býti mnohé doklady, z nichž poznáváme, že nic nepomáhá tak účinně k napravení a polepšení jako mírnost, neboť nic není pro lidi lepšího nad vlídnost a mírnost, praví Terenc. Či nelíbal Jan, znatel a spisovatel tajemství Božích, ruky bezbožného loupežníka a vraha, aby jej získal? Kdo zjednal Církvi výtečného učitele Augustina jako nějakou hvězdu spásonosnou? Ambrož. A čím? Přívětivostí a mírností. »Počal jsem,« praví Augustin o něm, »milovati muže toho ne jako učitele pravdy, ale jako muže, mně nakloněného.« ²⁾

Ó moudrého a pravého následovníka Božího, Ambrože! Neřekl Augustinovi, prosáklému tehdy převrácenými náhledy: »Odstup ode mne! Jsi hříšník, jsi bludař, jsi rouhač!« Tím méně by se byl v prudkém hněvu tak aneb podobně vyslovil naproti věřícím dítkám, k němu přicházejícím.

17. Uvážíme-li dále, že ve skutecích Kristových nebylo nic lichého a vznešených myšlenek postrádajícího, dovtpíme se, že neměl nic nepatrného v úmyslu, když maličké volal k sobě, vytýkaje to milým svým učeníkům, když jim bránili; proto přicházející k němu objímal, ruce na hlavu jim kladl a žehnal jim. Ó nejdražší Ježíši, kdo by ještě po Tobě váhal býti pokorným k dítkám? Kdo by v nadutosti a domýšlivosti na vznešenost aneb učenost svou odvážil se ještě pohrdati nepatrností dítek,

¹⁾ Mat. 11, 28. 29.

²⁾ Confess. C. V. c. 13.

jejich nevědomostí neb křehkostí, když Ty, jenž jsi Bůh požehnaný na věky, v němž ukryty jsou veškery poklady moudrosti a vědomosti Boží, svaté rámě své vlídně vztahuješ, abys v nejčistším objetí přivinul dítky k sobě? A proto odstup již všechna vypínavost, odstup jakékoli pohrdavé vyhýbání se maličkým! Tímto stkvělým příkladem Krista našeho zastíněna jest pokorná vlídnost, kterou filosofové chválí na Sokratu, jenž nestyděl se po veřejných pracích uvolniti duchu svému hrou s dítkami, projížděje se na holi. Ó kdyby ho byli viděli přísní Katonové doby naší, jak potupně by se mu byli vysmáli; ačkoli naše ochotnost, hráti si s dítkami, nejde tak daleko, abychom neprohlásili všecku nevážanost a neslušnost v pohybech, slovech a v dotýkání za hodnou zavržení.

18. Jiný jest způsob, ponížiti se ve službě Boží, jako se chválí David, jenž před archou poskakoval ze vší síly, obnažený a ponížený před očima svýma,¹⁾ jiný, když vyhledává se pouze zotavení mysli. První jest vždy dobrý a sotva kdy zaběhne v přílišnost, i nevidím, kde by místa vhodnějšího měl výrok Sirachův, jehož užil i Cícero v knize své o »Povinnostech«: »Čím větší jsi, tím více ponižuj se ve všech věcech.«²⁾ Proto Kristus postavil dítě před učeníky své, kterým toto pravidlo pokory slovem i příkladem chtěl vštípit: »Kdo větší jest mezi vámi, budiž jako menší,«³⁾ a opět na místě, o němž mluvím: »Kdožbykoli nepřijal království Božího jako dítě, nevejde do něho.«⁴⁾ Hle, při sám Bůh, že nelhu, od tří let slyšel jsem mnohé dítky

¹⁾ II. Král. 6, 14—22.

²⁾ Sir. 3, 20.

³⁾ Luk. 22, 26.

⁴⁾ Mar. 10, 15.

i odrostlejší, kteří zpovídajíce se, přiznaly se mi, že by nikdy hříchů svých nebyly vyjevily jinému, kdyby se k nim tak nebyl snížil a jich tak pilně se nebyl dotazoval, ani v nebezpečenství smrti, byť i měly býti zavrženy. Uznej tedy, jaký účinek spočívá právě ve vlídném se snížení a co v nich působí opatrný výběr otázek i napomenutí a moudrá horlivost, více ovšem potom moc milosti Boží, kterou vzývati, již nadíti se třeba.

Mimo to znám některé zkušené muže, již mnohá léta úřad zpovědnický vykonávající, kteří dosvědčili, že zřídka neb dokonce nikdy nenalezli člověka jistými nepravostmi pokáleného, který by je již dříve někomu jinému byl odkryl; a že by to ani teď ještě nebyli učinili, kdyby jich nebyli ovládli s vynaložením veliké opatrnosti a mírnosti duchovní a jich jakousi zbožnou lstí ku prospěchu jejich nebyli oklamali. Činím pozorna, že jsem o tomto předmětu i jiné věci napsal, a nedávno vydáno mnou bylo malé pojednání, jak zvláště takové nepravosti lze poznati.¹⁾

19. Ostatní tři výčitky odbudeme kratčeji; pokud uvádí se důstojnost mého úřadu neb hodnosti učitelské, mám za to, že jest již odbyta. Právil-li se však dále, že s vyššími věcmi mám se zabývati, nevím naprosto, může-li býti něco většího, v čem bych nepatrností svou mohl prospěti, než dá-li Bůh síly, abych z hrdla psa pekelného a od samých bran pekelných duše vyrval a tyto duše dítek takřka zasazoval a zaléval, ne nedůstojnou to část zahrady církevní, dítky, pravím, zvláště s tím úmyslem, aby jim Kristus dal vzrůst.

Ale namítá se, že ve veřejných kázáních velkolepěji to provedu. Možná, že s větší okázalostí, ale

¹⁾ Srv. Gerson. tract. de modo inquirendi pecc. in conf.

po mém soudě nikoli s větším výsledkem a ovocem. Sám Kristus zahanbuje hrdost naši, která ústa svá moudrosti otevřítí nechce, nemá-li mnoho posluchačův, an se ženou Samaritánkou a to samojedinou dlouho rozmlouval.¹⁾ Nikdy bych však ne tvrdil, že nerozumně zanedbám toho, co potřebno jest v úřadě kancléřském, ježž já nehodný zastávám, kdyby i sebe větší prospěch na jiné straně měl z toho pochoditi.

Ale kde není potřeby (a to bývá velmi často), kdo by mně chtěl vytýkati zaměstnání tak blahodárné, an to by mne, kdybych si snad hrál aneb zahálel, nikdo odsuzovati si nedovolil?

20. O nevhodnosti místa a doby, třetí to výtce, odpověděli jsme poněkud již v první úvaze, ačkoli nemůže býti místa vhodnějšího a nad vše podezření povýšenějšího, než místo veřejné ve chrámu Páně. Vyhne se tím přísloví: »Kdo zle činí, nenávidí světla.«²⁾ Také káže Kristus, aby naše dobré skutky svítily před lidmi, a aby světlo naše na svícen bylo postaveno.³⁾ Jestliže nad tím někteří se horší, vykládajíce mi to za okázalost aneb marnivou chlubitost, ctižádost, pokrytectví neb líčenou zbožnost aneb něco podobného, nechť uváží, co praví. Věru takové pohoršení jest *vzaté* a ne dané, jest farijské a ne pohoršení maličkých a proto hodno opovržení, poněvadž ani dílo ani místo neposkytuje samo sebou nižádné příležitosti k duševní záhubě. Dále není čemu se diviti, že paprsek dobrého díla, ježž zdravým jest přemilý, krhavým, závistivým a napuchlým očím bývá protivný a obtížný.

¹⁾ Jan, 4.

²⁾ Jan 8, 20.

³⁾ Mat. 5, 15. 16.

»Jsme dobrá vůně Kristova,«¹⁾ svědčí apoštol. Ale co připojuje? »Některým zajisté vůně smrti ke smrti, jiným pak vůně života k životu.«²⁾ Ostatně kdo si všimne, jak hojná jest žeň Páně, a jak málo dělníků (mluvím o dělnících způsobilých, neboť jiných jest bez počtu, a jak dí Horac »Fruges consumere nati«), pozná, že by ani dne, ani hodiny, ani žádného místa tomuto dílu nemělo býti ubráno.

21. Co se konečně týče čtvrté výtky, neupírám, že práce, již jsem se podjal, byla u předchůdců mých neobvyklá. Mně však útěchu skýtá slovo básníkovo: »Každý po svém způsobu.« Kdyby nebylo nikomu dovoleno chopiti se nějaké znamenité novoty, špatně by prospívalo blaho obecné, ano netoliko by neprospívalo, ale zvolna by hynulo. Ostatně není zaměstnání toto docela neobvyčejné neb mimořádné, jestliže s přivolením a k rozkazu biskupa diecésního, jenž jest pánem své žně, někteří na tuto žeň se vysílají, aby tam tak aneb jinak pracovali. Ale i kdybych byl o toto povolení požádal, chrání mne známý výrok Kristův: »Proste pána žně, aby vyslal dělníky na vinici svou.«³⁾ Téhož hájí i Isaiáš, jenž na otázku, koho pošlu a kdo přijde nám, řekl: »Ejhle, já jsem, pošli mne.«⁴⁾ Neboť není v konání mém nic nesprávného ani nezákonného, poněvadž schváleno jest mocí představených a poněvadž neodvážil jsem se vyslechnouti některé dítě — aniž tak kdy činiti chci — bez vědomí učitelů, jichž vychování jsou svěřeny. Konečně odevzdána jest nemalá péče o školy a žáky v Paříži, alespoň po některé stránce, kancléři Církve

¹⁾ II. Kor. 2, 15.

²⁾ II. Kor. 2, 16.

³⁾ Mat. 9, 38.

⁴⁾ Isaiáš 6, 8.

pařížské, jak mocí úřadu, tak zmocněním papežským. Ale co může odpovídati této péči více, než když pomocí náboženství vedou se k dobrým mravům? Ale přátelé moji opětující, co již bylo uvedeno, praví, že odpůrci moji obviňovati budou tuto novotu ze všetečnosti neb přetvářky nebo z neplodnosti neb z přílišné lehkovážnosti a t. p. To mi není ničím novým, předrazí přátelé!

O všem tom dlouho jsem přemítal, vše to na mysli uvažoval. Či bylo-li kdy vykonáno od člověka známějšího jaké dílo, aby se mu nebylo dostalo buď výtky, buď nepravého neb zpozdilého výkladu? Ale pro tu spásu, kterou očekávám, snažně prosím a zapřísáhám jich před hrůzyplnou stolicí Boha, soudce spravedlivého, poněvadž nikdo nezná těch věcí, které jsou člověka, než duch člověka, který v něm jest,¹⁾ aby dle návodu Kristova v tomto mém počínání dle ovoce mého hleděli mne poznati. A jestliže v učení neb konání mém naleznou něco bludného, neslušného a špatného, nedám se na útěk; nechť mne potom pokládají za hltavého vlka v rouše ovčím. Jestliže však ukáže se na venek ovoce díla dobrého, pak žádám, aby nebyl odsouzen strom úmyslu mého, jakoby uvnitř byl špatným, sice spáchán bude hřích opovážlivého posuzování bratra a dáno pohoršení dítkám, jejichžto příchodu ke Kristu tímto způsobem nezřídka se zabraňuje. Každý takový ponese si pak břímě své dále, já budu prost.

A nechť všimnou si ti, kdož mne pozorují, laskavě, jak velikou důvěru mysl má u dobrém vědomí věci své chová, když i všechny ty maličké, kteří nic snadno zatajiti nedovedou, za svědky mám a volám na svědectví. Až potud k oněm.

¹⁾ I. Kor. 2, 11.

22. Nyní, obračej se k dítkám, chci napomenouti je, spoléhaje na slova Moudrosti, aby, kdo jest maličkým, přišel ke mně,¹⁾ ničeho se neboje ani nehroze. Každý vyslechniž alespoň některá dobrá napomenutí z úst mých. Osobuji-li si to, mohu tak podle svého práva, ne v sobě, ale v Pánu.

Povedu je k dobrému, budu-li moci, mezi jiným zvláště k tomu, aby na mysli přemítali všecka léta svá v hořkosti duše své a aby očistili ducha svého chvoštětem²⁾ vlastního jazyka; ale nebudu ani k tomu, ani k čemu jinému žádného nutiti proti vůli jeho. Dále nebudu pátrati po ničem, co má býti zamlčeno, aniž budu je k tomu míti, ba brániti budu jim, aby tajemství svých druhův aneb jiných nezjevovali. Zvláště neměj žádný v podezření mlčelivost mou vzhledem k zachování neporušenosti zpovědní pečeti, jak slovem, tak znamením. Znám důležitost práva toho. Rád bych, aby ti, kdož se zpovídali, vzhledem k sobě i mně zachovávali úplnou mlčelivost a nepravou i pošetilou zvědavostí jiných k opaku svěsti se nedali.

23. Ale některý bude se báti přísnosti pokání. Toť zbytečno, poněvadž neukládám leč to, které dobrovolně bylo přijato. Chci totiž raději po příkladě Viléma pařížského s malým pokáním, které dobrovolně bude vykonáno, odesílati lidi do očiště než s nechutí přijatým pokáním, které se beztoho nevykoná, uvrhovati do pekla. Kdokoli přijde u vědomí svých hříchů třeba sebe těžších, nechť dí s Davidem beze všeho zatajování: »Zhřešil jsem.« A brzy připojím: »Hřích tvůj odňal od tebe Bůh.«³⁾

24. Domnívám se, že jsem ve zpovědi nepokládal

¹⁾ Přísl. 9, 4.

²⁾ Žalm 76, 7.

³⁾ II. Král 12, 13.

za poslední věc, byla-li nad nepravostí upřímně lítost vyslovena, to jest, došlo-li k tomu, vyvrci ji ze sebe ve zpovědi. Některý snad bude se obávati, že potom budu míti v nenávisti nebo v opovržení toho, jehož nepravosti jsem poznal. Zajisté nicméně, spíše budu jej milovati jako syna nejdražšího v Kristu, jako takového, o kterém budu věděti, že Boha se bojí a že dobrým a čistým učiněn jest, jako takového tedy, jenž mně tak úplně se odevzdal, že i ty ohavné rány duše mi objevil, kterých by ani nejdražším rodičům svým nebyl ukázal. A tak smýšlím v srdci svém; ví Pravda věčná, že vlídněji a mírněji smýšlím s těmi, které z velikých a těžkých nebezpečností hříchů vidím vyrvány, než s těmi, kteří méně jsou raněni. Nedopustím konečně, aby jakékoli zbytky pomsty nebo nenávisti v duši zůstaly pro poklesek, z něhož se zpovídali, a byť poklesem tímto byla i smrt rodičů. Víím však, že nemůže od těch, kdož se zpovídali, všechno stud náhle býti odložen; ale toho ani není třeba, aniž to prospěšno jest; rozum přemůže posléze tento stud a prozatímní toto zahanbení přispěje nemálo k prominutí trestu.

25. Některý snad bude si stěžovati a řekne: »Jsem chladný a beze vší pobožnosti, co mi prospěje zpověď?« — Ať tomu skutečně tak; tu však tím pilněji sluší přistoupiti k řeči Páně, jež ohnivá jest náramně. ¹⁾ Přístup k tomuto ohni, zahřeješ se více než s dostatek. Vidím často mnohé chladné s počátku, kteří i rozmluvy o skutcích svých se děsí, nebo ji smíchem odbývají, a hle, odcházejí rozechřáti, potěšeni, a hojné slzy prolévající. Přihodila se mi často taková proměna. Kdysi jsem také něco takového tělesného zakusil, když jsem sestry své k ustavičnému panenství hleděl povzbuditi. Nezřídka vy-

¹⁾ Žalm 118, 140.

rušoval povyk všedního obyčeje i mne i všechny důvody mé; představoval mi jako neobvyklé to, co jsem v zbožnosti své zamýšlel vykonati. Potácel a viklal jsem se a skoro jsem obmýšlel zrušiti posvátnost předsevzetí svého a couvnouti zpět, až jsem konečně milostí Boží dotknut byv, obrátil oči od země k nebi, od smrti této k životu, od smrtelnosti k věčnosti, uvažuje v ohledě rozumu a ve světle víry, že marnost marností a všecko jest marnost.¹⁾ Tak jsem si uvolňoval, utvrzoval se i posiloval. Tím více třeba jest napomínati všechny, aby tímtéž způsobem, ne všedním povykem neb obvyklým klamem svedeni, nýbrž uvažováním ryzé pravdy k tomu, co spravedливо jest a z náboženství plyne, se odhodlávali a zřetel brali ne k tomu, co duch právě cítí, nýbrž, co by měl cítiti.

26. Ostatně uvykl jsem, čímž se tajiti nechci, vésti ty, kdož se mi zpovídali, zvláště k zachování těch čtyř věcí. Pokud se týká nepravostí, zavrhuji především jazyk lži, klení a pomluvě sloužící, ruce násilné a loupeživé, konečně chlipné se dotýkání, jmenovitě nepřirozené a zákony zavržené. Nejprve dbáti sluší, aby se měli co nejvíce na pozoru, by příště nezavdávali příčiny k záhubě a zavržení jiných, poněvadž to jest vlastním dílem ďáblovým. Vhodně přikázáno jest: »Ne-li čistě, alespoň opatrně!« to jest tajně a soukromě, bez ublížení a pohoršení kohokoliv. Druhé jest, aby ty, kdož od nich prve byli svedeni nebo stali se účastníky hříchů jejich, snažili se co nejopatrněji k nápravě přivést, ano i jiné za ně, aby ti, kdož dříve úkol ďáblův vzali na se, tímto způsobem vykonávali nyní úkol andělů. Třetí jest, aby, kdyby opětně z křehkosti lidské zhřešili, vždy užívali protijedu zpovědi ve svůj čas

¹⁾ Sir 4, 2.

a na svém místě; i zapřísahám opět, že by nic platna nebyla, nebude-li úplna a nevypočítají-li se v ní s dostatek hříchy, jak je kajicník poznal, s okolnostmi, zvláště těmi, které druh hříchu mění. Za čtvrté ukládám častěji některým, ne jako závazek, ale jako povzbuzení, aby po všecken čas života svého konali snadnou nějakou pobožnost, nejen na upamatování hříchů a na jakési zadostiučinění za ty, z nichž se již úplně byli vyznali, ale i na uvarování budoucích. Užívám pak obyčejně toho způsobu, aby každodenně odříkali dvakrát Otčenáš a dvakrát Zdravas, jednou ráno a jednou večer a při tom k zemi se vrhli, pokud ovšem a kde se to snadno dá vykonati. Zřídka však měním za příčinou velikých a rozličných nepravostí tuto pobožnost, poněvadž by sotva se vykonala; jen při některých tajnějších pokáních může taková změna se doporučeti. Jestliže v tom vinní s nevinnými se vyrovnají, nechť nestěžují si nevinní, že mají stejný závazek, neboť že nestali se podobnými vinným; tomu zabránil a před tím chránil je jedině Bůh. Toto čtvero ponaučení podávám v řeči vázané, aby je tím spíše podrželi v paměti:

Non opere aut verbis alios corruperis unquam;
Sit satis ipsa tibi perditio propria.
Si quos perdideris monitis actisve nefandis,
Discrete ad rectum mox revocare stude.
Non pudor obsistat, tua quin confessio plene
Crimina scita notet, vel nocet illa tibi.
Tu de confessis gratus, tu ne recidives,
Signo aliquo facili jugiter esto memor.

27. Ku konci volám: »Až dokavad maličcí milovati budete dětinství? ¹⁾ Proč milujete marnost

¹⁾ Přísl. 1, 20.

a hledáte lež?« ¹⁾ Přistupte ke mně s důvěrou! Není žádných nástrah na cestách, žádný had neskrývá se ve trávě. Vyměníme si navzájem statky duchovní, neboť vašich statků časných nevyhledávám. Já budu věnovati vám poučení, vy mně modlitbu; nebo spíše budeme se modliti jeden za druhého, abychom byli spaseni. ²⁾ Tak navzájem potěšíme andělů svých, o jejichžto slavnosti toto píši. Tak snad, nikoli snad, ale v jisté naději dojdeme milosrdenství u Otce našeho, když poslušní budeme hlasu jeho, jdouce k němu, já vyzýváje, vy poslouchajíce. Nebude se nedostávati zbožných objetí milosti a pobožnosti, která nám v přítomné bídě poskytnou útěchu, až se dostaví v dokonalé slávě sjednocení věčné. K tomu nás všechny, kteří duchem maličcí býti máme, sám Ježíš zve, stále v duchu nás povzbuzuje a volaje: »Nechte maličkých přijíti ke mně!«

¹⁾ Žalm 4, 3

²⁾ Srv. Jak. 5, 16.

SV. JERONYMA

DVA LISTY VYCHOVATELSKÉ.

Ú V O D.

Sofronius Eusebius Jeronym narodil se asi okolo roku 340. v dalmatském městysi Stridoně. Po přípravném učení v domě otcovském nabyl vzdělání vědeckého u slavného učitele grammatiky Donata v Římě. Viktorin byl mu mistrem v rhetorice. Dle tehdejšího zvyku hleděl dokončiti vzdělání své na cestách, pročez odebral se do Gallie a zůstal po delší dobu v Trevíru.

V Římě byl pokřtěn od papeže Liberia. Po poblouzeních prvního mládí vzdálil se zcela světa, odešel r. 374 do syrské pouště Chalkydy, kde konal pokání, umrtvuje tělo a vykonáváje pilně práce tělesné i duševní. Tam dal se do kázně bratrovi, který ze žida stal se křesťanem, aby naučil se od něho řeči hebrejské. Toto z počátku hořské zasévání písmenek přineslo později radostnou žeň. Pouze na důtklivé domluvy dal se posvětit na kněze od Paulína, biskupa antiochenského. Papež Damasus, jemuž povědoma byla Jeronymova veliká znalost mnohých jazyků, povolal ho r. 382 do Říma, aby se zúčastnil církevního sněmu. Tam byla mu papežem svěřena důležitá úloha, aby přepracoval starý latinský překlad bible. Papež Damasus zemřel r. 387 a Jeronym vydal se opět na východ a vyvolil si za budoucí bydliště — Betlém. Tam založil s několika stejně

smýšlejícími klášter, odkudž zúčastňoval se vydatně nejen všeobecných záležitostí církevních, nýbrž i udržoval všestrannou, po většině osobní korespondenci. Z doby této jsou také dvě pro nás důležitá psaní obsahu vychovatelského: »Laetě« kolem roku 401 poslaného a »Gaudenciovi« z r. 413. Zemřel r. 420.

Jeronym byl přinucen k sepsání těchto dvou vychovatelských listů: a) většího a důležitějšího psaní k Laetě »o výchování malé — věčnému panenství zasvěcené — Pauly,« b) menšího psaní ku Gaudenciovi o výchování jeho dcerušky Pakatuly — tam ku prosbě matčině, zde žádán byv otcem o radu.

Z té příčiny má světec náš na zřeteli pouze výchovu dívek, a jenom příležitostně dotýká se i výchování chlapců.

Laeta, zbožná křesťanská dcera velekněze Albína v pohanství dosud žijícího a matky křesťanky, provdala se za Toxocia, syna sv. Pauly, která mimo syna měla ještě sobě rovnou dceru Eustochium. Laeta porodivši několik dítek mrtvých zaslíbila se Bohu, že porodí-li dítě živé, zasvětit je ustavičnému panenství. Ovocem prosby nábožné matky byla dceruška, již na křtu sv. dáno po babičce jméno *Paula*. I bylo nyní Laetě péči míti o to, aby dítě, jak byla slíbila Bohu, také dle toho vychovala; proto žádala listem sv. Jeronyma o radu, jak by měla si vésti; při tom vyjevila mu spolu starost o duši svého ještě pohanského otce. Jeronym napsal jí list, v němž starosti její hledí uleviti. Naučení, které jí dává, nejsou sice zvláštní soustavou vychovatelskou, nicméně objasňují s dostatek účel křesťanského výchování a podávají drahně užitečných pokynů, byť všecky naší době již nevyhovovaly.

List k Laetě psal Jeronym asi r. 401 v Betlémě, kde s knězem Vincenciem, se sv. Paulou, tchyní

Laety, paní římskou rodem i duchem výtečnou a s dcerou její Eustochií, sestrou Toxociovou, se usadiv, ženský klášter založil. Ženy ty již za pobývání Jeronymova v Římě s jinými pannami u něho se shromažďovaly, od něho poučení žádajíce a za jeho vedení vyšší dokonalosti se domáhajíce.

Sestavení listu odpovídá pravidlům dobropisemnosti, neboť lze v něm rozlišiti: úvod, vlastní předmět a zakončení.

V úvodě Jeronym těší Laetu, že snad otec její Albín, až křesťanskými vnuky bude obklopen, ještě se obrátí. Proto, Laeto, neustávejž doufati, vždyť křesťanství již utěšeně zkvétá a pohanství vůčihledě zaniká, že věru již hanbou býti pohanem; na obrácení k víře pravé není nikdy pozdě. Po té poukazuje k tomu, že malou Paulu zaslíbila Kristu a že ji tudíž i pro Krista má vychovati, přechází k vlastnímu předmětu, k výchově její dcerušky. ¹⁾

Přišel k vlastnímu předmětu Jeronym podává naučení dosti podrobná. Neprve dlužno malou Paulu vyučiti vědomostem základním a o to pečovati, aby nebyla jí dána příležitost naslouchati řečem nestoudným a pobývati mezi daremnými ať družkami ať služkami; šatiti se má určení svému přiměřeně, prostě, beze vsí nádhery, a ne stkvostně a po své libosti. Nejvíce však nutno stříci nevinnosti dceřiny, an bude jednou i matce z ostrahy té klásti počet. Až Paula povyroste, mějž ji k pilné docházce do chrámu, ale jen ve svém průvodě pro nebezpečí ze všech stran hrozící. Také ji varuj nestřídmosti a vybíravosti v jídle a pití, zkrátka všeho, co smyslům

¹⁾ Poněvadž v prvních dvou kapitolách nejedná se o zásadách vychovatelských, vynechali jsme je v překladě, podávše zde pouze stručný jejich obsah. Rovněž i v kapitole třetí vynecháno několik vět bezvýznamných pro účel náš.

lahodí a je dráždí; naopak vediž ji ke všemu, co přemáhá a utlumuje žádosti.

Po té poučuje Jeronym, jak v dalším vyučování má si vésti a kterak v dcerušce roznítí ducha zbožného.

Paula nemá však jen pracovati hlavou, ale zabývá se i pracemi ručními, ovšem stavu jejímu přiměřenými; má se cvičiti v postě, modlitbě, zdržlivosti a střídmosti. Připomínaje pak opětně potřebu důkladného dozoru, střežení se zlé společnosti a marnivosti, proti čemuž výborně slouží četba Písma sv., zakončuje tím své naučení.

V závěrku radí Laetě, netroufá-li si dcerušku svou takto vychovati, aby ji poslala k babičce do Betléma, kde on sám jí bude učitelem a vychovatelem.

List k Laetě o výchově malé Pauly.

1. Výchova malé Pauly musí odpovídati jejímu určení.

Vyzván byv prosbami sv. Marcelly a tvými, k matce, to jest k tobě, umínil jsem si řeč obrátiti a poučiti, jak bys měla vychovati naši Paulu, která dříve Kristu byla zasvěcena, než narozena, kterou jsi dříve zaslíbila než počala. Ta tedy, jež narodila se ze zaslíbení, mějž hodné původu svého vychování rodičů. Samuel se vychovává ve chrámě, Jan Křtitel na samotě se připravuje. Onen pro svůj posvátný vlas jest ctihodným, vína a nápoje opojného nepije a rozmlouvá již s Pánem, jsa ještě pachole. Tento utíká z měst, pásem koženým se opasuje, kobyilkami a medem lesním se živí, a na znamení pokání, jež měl kázati, odívá se koží zvířete nejhrbatějšího.

2. O prvním vedení a učení; o obcování s jinými dětmi; jaký má býti vychovatel a učitel.

Duše, jež má býti chrámem Božím, musí býti vychována takto: Nic jiného neučiž se slyšeti, nic mluvit, leč co sluší k bázni Boží. Nestoudným slovům ať nerozumí, zpěvů světských ať nezná.

Jazyk ještě něžný ať nasákne sladkými žalmy. Vzdálen budiž od ní rozpustilý věk chlapcův, samy družky a služebnice od světských společností budtež vyloučeny, aby, čemu nešťastnou náhodou byly se přiučily, k většímu ještě neštěstí neučily jiných.

Budtež jí pořízena písmenka zimostrazová nebo ze slonoviny a jmény svými budtež jmenována. S nimi si pohrávejž, aby hra byla jí učením. A netoliko pořad písmenek ať si osvojí a paměť jich jmen v píseň nechť přejde, ale i sám pořádek ať často se přestaví a s posledními prostřední a prostřední s prvními nechť se zamění, aby je znala netoliko dle zvuku ale i dle vidění.¹⁾

Když pak počne třesoucí rukou rýti bodcem do vosku, tu ať jiného rukou vedoucí jemné řídí se prstíčky, nebo v desku nechť se vyryjí základní rysy, aby po týchž brázdách uzavřené vedly se tahy písma, ven nemohouce vybočiti. Za odměnu pak ať spojuje slabiky, a kterými dárky věk onen může se navnaditi, těmi ať se láká.

Mějž i při učení družky, s nimiž by závodila, jichž chválami byla by povzbuzována.

Je-li trochu váhavější, nebudiž tupena, ale chválami povzbudiž se mysl její, aby se i radovala, že zvítězila i rmoutila se, že podlehla.

Především jest se stříci, aby k učení neměla nenávisti, aby nechuf k tomu pojatá v dětství, netrvala přes léta nezkušená.

I jména, jimiž uvyká znenáhla spojovati slova ve věty, nebudtež nahodilá, nýbrž určitá a zúmyslně

¹⁾ Učení písmenkům má jí býti hrou a hra vyučováním, k čemuž ovšem patří, aby nejen jich pořádek si zapamatovala, ale v paměti je měla jako píseň, takže, kdyby pořádek ten se přestavil, přece je pozná nejen po zvuku, ale i dle zevnější podoby. Toť věru dobré pravidlo *mnemotechniky*.

volená, totiž jména proroků i apoštolů a celá řada patriarchů od Adama dle Matouše a Lukáše sestupujž, aby to, co teď činí za jiným účelem, napomáhalo již nyní zapamatování si věcí příštích.

Učitel budiž zvolen starší řádného života i vzdělání, a nemyslí, že zdráhati se bude muž učený to činiti u příbuzné nebo vznešené panny, co Aristoteles činil u syna Filippova, že při malé vážnosti učitelů, ¹⁾ sám vyučoval počátkům umění.

Nesluší pohrdati jako nepatrným, bez čeho veliké nemůže obstáti.

Vyslovování jednotlivých hlásek a první vyučování učitelů zní jinak ze vzdělaných, jinak z nevzdělaných úst. Pročež i tobě jest se starati, aby hloupým lichocením chův dcerka tvá nenavykala vyslovovati slova polovičatě aniž zlatem i nachem si hráti, ²⁾ z nichž jedno jazyka *výslovnosti*, druhé *mravům* škodí... aby se nepřiučila za věku útlého, čemu by později musila se odučovati. K výmluvnosti Gracchů řeč matčina od malička mnoho prý přispěla. ³⁾

Řečnické umění Hortensiovo vyspělo na klíně otcovském.

Těžko se vykořeňuje, co vsála mysl nevzdělaná. Kdo uvede vlny nach ve dřívější barvu bělostnou? Nová nádoba dlouho podržuje i chuť i zápach toho, čím poprvé byla naplněna. ⁴⁾

¹⁾ Jiní čtou místo *librarium utilitate* — *vilitate*; to byli písaři placení, kteří opisovali knihy a někdy také učili psaní a čtení.

²⁾ t. j. libovati si v oděvu stkvostném a drahém.

³⁾ Pišeť Quintilian ve knize *De institutione oratoria* I. 2.: *»Slyšeli jsme, že k výmluvnosti Gracchů mnoho přispěla matka jejich Cornelia, jejíž vytríbená řeč v pozdějších listech také se nám zachovala.«* Srv. téhož spisu I., 1, 4 stať o kojných a chůvách a I. 1, 8. 9 stať o vychovatelích.

⁴⁾ Čím hrnec navře, tím dlouho páchne.

Dějiny řecké vypravují, že Alexandr, nejmocnější král a světa podmanitel, v chování (mravech) i v chůzi chyb svého vychovatele Leonidy nemohl se zbýti.

Snadné bývá totiž zlého napodobení, a jichž ctnosti dosíci nemůžeš, těch chyby hned napodobuješ. Kojná nebudiž oddaná pití ani lehkomyšlná ani žvatlavá; chůvu mějž rozšafnou, vychovatele vážného.

Jakmile (dcerka) spatří dědečka, v náruč nechť se mu vrhne, na krk nechť se mu zavěsí a byť i nechtícimu ať zpívá alleluja. Babička budiž jí rozradostněna, otce ať po úsměvu poznává. Všem budiž milá a veškeré příbuzenstvo radujž se, že z něho narodila se růže. Ať také dozví se brzy, jakou má i druhou babičku, jakou tetu, ¹⁾ a pro jakého vůdce, ²⁾ pro jaké vojsko se vychovává. Po těch nechť touží, k těm ať tobě hrozí odchodem. ³⁾

3. O oděvu a krášlení se.

Již zevnějšek a oděv ať ji učí, komu je zaslíbena. Střež se propíchnouti jí uši, posvěcenou Kristu tvář malovati bělem a červcem (líčidlem), tísniť hrdlo zlatem a perlami, hlavu tížiti drahokamy, vlasy její červeniti, abys nepostřehla nějakých známek z pekelného ohně. Ať má jiné perly, jež by potom prodavši, koupila si perlu nejdražší. Praetextata, vznešená paní, změnila kdysi na rozkaz svého muže Hymetia, jenž se strany otcovy byl

¹⁾ Druhou babičkou byla sv. Paula, matka Toxociova, a tetou sestra jeho Eustochium, jež obě, jak v úvodě zmíněno, žily v Betlémě.

²⁾ Vůdcem tím je Kristus, vojskem -- sv. panny.

³⁾ Splněním této hrozby dostala by se malá Paula mezi ženy svaté.

strýcem panny Eustochie, její šat i ozdobu a prostý vlas zapletla světským způsobem, zmařiti chtějíc i panny úmysl i matčinu touhu. A hle, téže noci vidí ve snu anděla, jak k ní přistupuje, hrozným hlasem tresty jí hrozí a tato slova pronáší: »Od-vážila-li jsi se rozkazu muže přednost dáti před vůlí Kristovou a hlavy panny zasvěcené Bohu dotknouti se svýma rukama hanebnýma? — Ty ať nyní uschnou, abys poznala mučena, co jsi učinila; a koncem pátého měsíce zemřeš. Setrváš-li však ve zločinu, i manžela svého i děti svých budeš současně zbavena.« Vše pořadem se vyplnilo a pozdní pokání ubohé ukázala rychlá její záhuba. Tak tresce Kristus prznitele svého chrámu, tak svých perel a nejvzácnějších šperků ochraňuje. A to jsem připomenul, ne abych osudu nešťastníků se posmíval, nýbrž abych tebe napomenul, s jakým strachem a bázní máš stříci, co jsi zaslíbila Bohu.

4. Písmo sv. učí, jak sluší matce starostlivě stříci dcery své.

Velekněz Heli ¹⁾ uráží Boha neřestmi synů svých. Nemůže býti biskupem, kdo má děti prostopášné a vzdorovité. ²⁾ Ale naopak praví se o ženě, že spasena bude rozením dětí, jestliže tyto setrvají u víře, lásce a v posvěcení se střízlivostí (stydlivostí). ³⁾

Jestliže odrostlé a svéprávné již děti přičítají se ještě rodičům k vině nebo k zásluze, ⁴⁾ čím více

¹⁾ I. Kn. královská 4.

²⁾ I. Tim. 3, 4.

³⁾ I. Tim. 2, 15.

⁴⁾ Jestliže Bůh někdy přičítá rodičům provinění dětí již odrostlých a svéprávných, když totiž zanedbaným vychováním

slabý kojeneček, jenž dle výroku Páně nezná ani pravice ani levice, to jest rozdílu mezi dobrým a zlým? ¹⁾ Jestli úzkostlivě hledíš, aby dcera tvá nebyla uštknuta od zmije, proč s touž starostí nehledíš zabrániti, aby nebyla uhozena kladivem veškeré země, ²⁾ aby nepila ze zlaté číše Babylona, aby nevycházela s Dinou ³⁾ a netoužila spatřiti ženy kraje cizího, aby tančíc nechodila a šatu za sebou nevlekla? Jed nepodává se, leč medem obalený, a neřesti nesvádějí než pod rouškou a stínem ctnosti. ⁴⁾

A jak to — řekneš — hříchy otců na dětech se nesplácejí a děti na otcích, ale duše, která hřešila, sama zemře. ⁵⁾ To o těch platí, kdož mohou chápati, o nichž v evangeliu psáno jest: »Máť léta, nechť za sebe mluví.« ⁶⁾ Ale kdo maličký a chápe jako maličký, než přijde k letům moudrosti a Pythagorovo písmeno Y ⁷⁾ jej přivede na rozcestí, dotud i dobré i zlé skutky jeho otcům se přičítají. Leč snad se domníváš, že děti křesťanů, jestli křtu nepřijaly, samy toliko vinny jsou hříchem a hřích také že nespadá na ty, kteří uděliti jej nechtěli, nejvíce v té době, kdy odporovati nemohli, kdož jej

rodičův a jich neřestmi navykly si hřešiti, čím více přičte jim hříchy maličkových, jichž výchovu jim byl svěřil.

¹⁾ Jonáš 4, 11.

²⁾ Kladivo = ďábel nebo zkažený svět. Kladivem veškeré země či metlou Boží byl dle Jeremiáše Babylon, poněvadž mnoho říší potřel a si podmanil; zde však ďábel nebo hříšný, zkažený svět se rozumí.

³⁾ Ať netoulá se po okolí, aby se jí nestalo, co Dině, dceři Jakubově, od Sichema, syna Hemora Hevejského, jenž násilí učinil panně. Genes. 34, 1—2.

⁴⁾ Juvenal dí: Fallit vitium specie virtutis.

⁵⁾ Ex. 18, 20.

⁶⁾ Jan 9, 21.

⁷⁾ Pythagorovo písmeno Y bylo symbolem lidského života; jedno z ramen ukazovalo cestu ku ctnosti, druhé k neřestem.

měli přijati? Tak naopak blaho dítek, rodičů jest ziskem. Obětovati dceru nebo ne, bylo v moci tvé, ačkoli případ u tebe jiný jest, ana jsi ji dříve zaslíbila, než počala, ale abys obětované nezanedbala, tvoji péčí buď! Kdo chromou a zkomolenou a jakkoli poskvrněnou obětoval oběť, svatokrádeží jest vinen; ¹⁾ čím více bude trestán, kdo část těla svého a neposkvrněné duše čistotu objetí Krále připravuje, byl-li nedbalcem?

5. Dvanáctiletý Ježíš příkladem následování.

Až povyroste a dle příkladu ženicha svého prospívati bude moudrostí, věkem a milostí u Boha i u lidí, nechť jde do chrámu pravého Otce s rodiči svými, ale s nimi nechť nevystoupí ze chrámu. Ať jí hledají na cestě světa mezi zástupy a četným příbuzenstvem a nikde jinde nechť jí nenaleznou, leč ve svatyni Písem, ana prorokův a apoštolů na duchovní svatbu se vyptává. ²⁾ Napodobujž ona Marii, již Gabriel samotnu v komůrce její našel, a snad proto strachem byla přestrašena, ježto muže spatřila, kterého nevidala. Nechť napodobuje tu, o níž se praví: »Všecka sláva její dcery královské vnitř.« ³⁾ Mluv i ona k miláčkovi lásky šípem jsouc zraněna: »Uvedl mne král do pokoje svého.« ⁴⁾ Nikdy ať nevychází ven, aby jí nenalezli ti, kdož obcházejí město, jí nebili a nezranili a jí neodňali plášť

¹⁾ V. Mojžíš, 17, 1.

²⁾ Luk. 2, 41.

³⁾ Žalm 44, 14. Všecka slavná jest ta nevěsta královská, jejíž vnitřní краса daleko jest nad roucho její, nádherně zlatem vytkávané.

⁴⁾ Píseň písní 1, 3. Králem rozuměj Krista, jenž přijímá duši k vnitřnímu s sebou spojení či zasnoubení.

stydlivosti a obnaženou v krvi nezanechali, ano spíše, když někdo na dveře zaklepe, nechť řekne: »Já jsem zeď, a prsy mé jsou jako věže: umyla jsem nohy své, kterakž je zmaži.« ¹⁾

6. O jídle, pití a vyraženích.

Nechť nejídá ve veřejnosti, to jest, při hostině příbuzných, aby neuzřela pokrmů, po nichž by zatóužila. A byť někteří za to měli, že jest větší ctností přítomnou rozkoš zamítnouti, já přece se domnívám, že jest bezpečnější zdrželivost, nevíš-li, po čem bys toužil. Četl jsem kdysi ve školách, jsa chlapcem: »Těžko napraviš, co dopouštíš státi se zvykem.« — Nechť se učí již od nynějška i vína nepíti, v němž jest prostopášnost. Před lety pevného věku jest nebezpečna slabým i přísná zdrženlivost; až potud, bude-li toho potřeba nutná, i do lázní ať chodí, a vína nechť užívá střídme pro žaludek; ať i pokrmy masitými se posilňuje, aby dříve nohy neseslábly, než počnou běhati. A to pravím z ohledů, ne z příkazův, obávaje se slabosti, ne radě k prostopášnosti. Co ostatně židovská předpojatost z části činí, zamítajíc některé živočichy a pokrmy, co i bramíni indiští a egyptští gymnosofisté ²⁾ v pouhém požívání polenty, rýže a ovoce zachovávají, proč by to panna Kristova nečinila veskrz? Má-li velikou cenu sklo, proč by neměla větší ceny perla? Ta, jež se narodila ze zaslíbení, nechť tak žije, jako ti žili, kdož

¹⁾ Píseň písní 8, 10; 5, 3. Nevěsta sama si počíná doufanlivě a osvědčuje svou pevnost a nepohnutelnost v lásce k tomu, u něhož našla milost a pokoj. Kdo doufá silně, nebude zahanben.

²⁾ O těch filosofech viz Valeria Maxima Život Apolonia Tyanského 6, 9.

ze zaslíbení byli splozeni: rovná milost rovné měžž i přičinění.

Hlucha budiž pro hudbu; píšťala, lýra a citera, proč učiněny byly, ať neví.

7. Jak rozdělit denní zaměstnání v učení, návštěvu chrámu, modlitbu, v obcování s rodiči a družkami.

Nechť ti odříká každodenně úlohu z květů Písma natrhanou; ať se vyučí veršování řeckému. Následujž hned i vyučování latině, které, jestli ze začátku ústa maličkých neuzpůsobí, jazyk zvukem cizím se pokazí a chybami cizími řeč mateřská se zpotvoří.¹⁾ Tebe měžž učitelkou, tebe v prvním mládí nechť následuje. Nic u tebe a tvého otce ať nevidí, co kdyby učinila, by hřešila. Pamatujte, že jste rodiči panny a více že ji lze vyučovati příklady nežli slovem. Rychle hynou květy, rychle fialky, lilium a šafrán zhoubný větrník ničí.

Nikdy bez tebe ať nevychází. Do basilik mučeníkův a kostelů bez matky ať nechodí. Žádný mladík, žádný švihák ať se na ni neusmívá. Dny vigilií a slavné noční služby tak panenka naše ať slaví, aby ani na píď od matky se nevzdalovala. Nechci, aby z družiček svých některou více milovala, do jejíž uší by často šeptala. Cokoli k jedné

¹⁾ Rada tato vzata jest z Quintiliánova Inst. oratoria I. 28: Chci raději, aby chlapec začal s řeckou řečí, poněvadž latinská, která po většině v užívání jest, nám chtícím se nahodí; a zároveň proto, že musí býti dříve vyučován vědám řeckým, z nichž i naše vyplynuly. Nemíním, aby v tom se překáželo, aby po delší dobu toliko řecky mluvil aneb se učil, jak to mnozí dělávají; odtud se totiž přihází nejvíce chyb výřečnosti, porušené cizím zvukem, a chyb řeči samé, ve které, když řecké obrazy dlouhým zvykem utkvěly, v rozličném druhu mluvení velmi tvrdošijně setrvá.

mluví, to ať vědí všecky. Ať si oblíbí družku ne marnivou a lepou, která by plyným hrdlem píseň sladkou pěla, ale vážnou, bledou,¹⁾ smutečně oděnou, zasmušilou. Představena jí budiž starší panna, osvědčené víry, mravův a stydlivosti, která by ji učila a zvykala příkladem svým k modlitbám a žalmům v noci vstávati, ráno hymny zpívati, o třetí, šesté a deváté hodině státi v šiku jako bojovnice Kristova a při zapálené lampičce vzdávati oběť večerní. Tak nechť uplyne den, tak noc ji najdiž při práci; po modlitbě čtení, po čtení ať následuje modlitba. Krátkým jí zdáti se bude čas, v němž tolika různými pracemi se zaměstnává.

8. O ruční práci a o postu.

Ať se učí i vlnu česati, kužel držeti, klásti do klínu košíček, otáčeti vřetenem, nití palcem vésti. Nechť opovrhne hedvábnou tkaninou, serickou vlnou²⁾ a látkou, zlatem protkávanou. Takové šaty ať si opatří, jimiž se zima zahání, ne které byvše oblečeny,³⁾ tělo nechávají nahé. Pokrmem jejím buď zelenina a chléb, zřídka rybičky. Abych dále neprotahoval předpisy o jídle, o nichž na jiném místě jsem obšírněji promluvil,⁴⁾ tak nechť jí, aby vždy lačněla, aby hned po jídle mohla čísti a zpívati.

¹⁾ Od postu.

²⁾ Serické látky byly z vláken stromoví utkány a z Tatarska a Číny dováženy — na rozdíl od látek hedvábných z vláken bourcových.

³⁾ Látky hedvábné byly dle Plinia tak průhledny, že skrz ně bylo nahé tělo viděti. Tkány byly na ostrově Kosu a byly též zvány vestes pellucidae neb tenues (Plinius XI. 22, 26.; Horáce satyr. I. 5. 8. v. 101 a násl.).

⁴⁾ V knize proti Jovinianovi, odpadlíku římskému okolo r. 388.

Nelíbí se mi především v útlém věku dlouhé a nemírné posty, v nichž po celé týdny v pokrmech olej a ovoce se zapovídá. Ze zkušenosti vím, že oslíček, když zemlel na cestě, vyhledává zcestí. To ať činí ctitelé Isidy ¹⁾ a Cybely, ²⁾ kteří v mlsné zdržlivosti pávy (bažanty ?) a pečené hrdličky pojídají, aby totiž darů Cereřiných se nedotkli.³⁾ To budiž zákonem při trvalém postu, že na dlouhé cestě vytrvalé síly zvítězí, abychom k prvnímu zastavení běžíce, neklesli uprostřed. Ostatně, jak dříve jsem psal, v 40denním postu plachty napínati se musí a veškerý uzdy vozky koňům spěchajícím povolit, ač jinak jest u světských, jinak u panen a mnichů. Světský člověk v 40denním postě přežvykuje a po způsobu hlemýždů, živě se vlastní šlavou, ku příštím hostinám a krmením strojí žaludek. Panna a mnich ve 40denní tak své koně uvolní, aby se pamatovali, že vždy musí běžeti.⁴⁾ Větší námaha vezme jednou konec, mírnější však nepřestane nikdy. Tam si totiž oddechneme, zde dále postupujeme.⁵⁾

9. Matka nepustiž nikdy dcery své s očí.

Jdeš-li někdy na venkov, doma dceru nezanech; nechť neumí bez tebe aniž může žíti, a když osamotní, ať se bojí. Nemějž rozmluvy s pannami světskými, ani obcování se špatnými. Nebývej ona

¹⁾ Isis, přední bohyně Egyptanů.

²⁾ Cybele, původně bohyně starých Frygův.

³⁾ Aby se nedotekli moučných pokrmů, zejména chleba, na místě nichž požívali masa.

⁴⁾ Aby 40denním postem tak nezemdleli, že by k dalšímu duchovnímu boji neschopnými se stali, či, vše s mírou.

⁵⁾ Půst 40denní, ač práce jest větší, se zakončuje, po něm si oddechneme; půst mírný nemá konce, ježto jej panna a mnich stále musí zachovávat.

na svatbách otroků, aniž se vměšuj do her hřmotící čeledě. Víím, že někteří nařídili, aby panna Kristova s kleštěnci se nekoupala, ani se ženami provdanými, poněvadž onino chtěče mužů neodkládají, tyto těhotenstvím hnusně se honosí. Mně vůbec při dorostlé panně koupání se nelíbí, jež sama před sebou má se zapýřiti, aniž má s to býti, na sebe nahou pohlížeti. Neboť, když bděním a posty tělo své trápí a uvádí ve služebnost, když žár smyslnosti v popudu ohnivého věku uhasiti se snaží mrazem zdržlivosti, když, žádajíc si šatů kajicných, znetvořiti spěchá přirozenou krásu: proč by opačně teplými lázněmi uspalé náruživosti rozněcovala?

10. Jak čísti Písmo sv. a spisy otců církevních.

Na místě drahokamů a hedvábí ať miluje Boží knihy, ve kterých není na zlatě a na kůži baby-lonské malba pestrá, ale nechť se jí líbí knihy věrně opravené a moudře rozdělené.¹⁾ Ať se učí nejprve žaltáři, těm zpěvům ať se těší a příslovími Šalomouna ať se vzdělá pro život. V Kazateli nechť si zvykne šlapati po tom, co světa jest. V Jobu dokonalosti a trpělivosti příkladův ať následuje. Po té k evangeliím ať přejde, aby je již nikdy nedala z rukou. Skutky apoštolské a listy nechť celou touhou srdce pije. A když komoru srdce svého těmito skutky obohatí, ať si v paměť vštípí proroky, Pentateuch, a knihy královské i Paralipomenon, také spisy Ezdry a Esthery knihu. Konečně bez nebezpečí nechť se učí Písni písní, aby, čtouc ji hned

¹⁾ T. j. aby nevyhledávala krásných kodexův, ale ty aby se jí líbily, ve kterých jest rozdělení částí řeči věrné a vědecké, příhodné totiž, které by podávalo náležitý smysl a najití téhož čtenáři usnadňovalo.

z počátku, ve slovech smyslných¹⁾ píseň duchovní svatby nerozeznávajíc, raněna nebyla. Ať se chrání všech apokryfův a kdyby je někdy, ne pro pravdu dogmat, ale z úcty ku předobrazům chtěla čísti, nechť ví, že nejsou těch, jichž nápisy mají, a mnoho že je v ně přimíseno chybného a že tu jest třeba veliké opatrnosti, zlato v kalu hledati. Cypriánova²⁾ díla vždy mějž po ruce. Listy Athanasia,³⁾ knihy Hilaria⁴⁾ ať pročítá bez úrazu. Těch rozpravám a duchu ať se těší, v jichž knihách zbožná víra se nekolísá. Ostatní nechť čte tak, aby více rozsuzovala než jich následovala.

11. Laeta ať pošle dcerušku svou do Betléma, aby tam byla vychována v klášteře.

Odvětiš: Jak to vše žena světská v takovém množství lidí v Římě bude moci ostříhati? Nechtěj tedy na se bráti břímě, kterého nemůžeš snést, ale když ji odstaviš s Isákem a oblekneš se Samulem, pošli ji k babičce a tetě. Vrať nejdražší perlu komůrce Marie, a do jesliček Ježíše plačícího ji polož. Nechť se vychovává v klášteře, ať jest mezi sbory panen, ať se neučí přísahati, lháti ať za svatokrádež pokládá, světa ať nezná, nechť žije andělsky, budiž v těle bez těla, veškeré pokolení lidské ať má za podobné sobě. A o ostatním abych pomlčel, jistě nechť tě zbaví obtíže ošetřování a nebezpečnosti dozoru. Lépe ti jest toužiti po nepřítomné, než stále se lekat, co mluví, s kým mluví, komu je nakloněna, na koho ráda se

¹⁾ Píseň písní ať poslední čte z knih Písma, aby slovy smyslnými ku špatnému pojetí jejímu nebyla svedena.

²⁾ Cyprián, biskup karthaginský, † 258

³⁾ Athanasius, patriarcha alexandrinský, † 373.

⁴⁾ Hilarius, biskup v Poitiersu, † 366.

dívá. Odevzdej Eustochii maličkou, jejíž nyní i sám pláč modlitbou je za tebe. Odevzdej ji družku a budoucí svatosti dědičku. Tu ať vidí, tu ať miluje: té nechť od mládí se podivuje, jejíž i řeč i chování i zevnějšek jest vyučováním ctnostem. Nechť jest na klíně babičky, která u vnučky ať opakuje, cokoli u dcery byla předeslala, která dlouhou zkušeností naučila se vychovávat, ošetřovat a vyučovat panny, do jejíž koruny každodenně stonásobná čistota se vplítá.¹⁾ Šťastná panna, šťastná Paula Toxociova, která ctnostmi babičky a tetičky vznešenější jest svatostí než rodem. Ó, kdybys mohla (Laeto) spatřiti tchýni²⁾ a příbuznou svou³⁾ a v hubených tělíčkách veliké duchy zříti; pro tobě vrozenou mravopočestnost nepochybuji, že bys dceru předešla a první výrok Boží druhým evangelia zákonem sama zaměnila;⁴⁾ a že bys za málo cenila touhu po jiných dětech, ale spíše bys sama obětovala se Bohu! Leč poněvadž čas jest k objímání a čas vzdálenu býti od objímání⁵⁾ a žena nemá moci nad tělem svým, a jeden každý v které povolání povolán jest, v tom nechť setrvá v Pánu,⁶⁾ a kdo pode jhem jest, tak má běžeti, aby

¹⁾ Tím naráží na podobenství o zrně, které padlo do země dobré a dalo užitek 100násobný (Mat. 13, 8). Místo to vykládají mnozí sv. Otcové o trojím druhu čistoty a to: panenské, která 100násobný, vdovské, která 60násobný užitek přináší a o čistotě manželské, již 30násobný užitek jest údělem.

²⁾ Tchýni Paulu, po níž malá Paula dostala jméno.

³⁾ Eustochium.

⁴⁾ První Boží zákon jest: »Rosťtež a množte se« (Gen. 1, 28.), místo něhož si vyvoliti má evangelickou radu, která panenství doporučuje, ale nepřikazuje.

⁵⁾ Kazal. 3, 5.

⁶⁾ I Korint. 7, 4 a 20. Zakončení listu Jeronymova je důležité pro dějiny vychovatelství, neboť nasvědčuje tomu *a)* že již první kláštery křesťanské, zejména ženské, obíraly se výchovou mládeže; *b)* že vychovávací ústavy při klášterích byly dávno před koncem IV. století, což zřejmo jednak ze

soudruha nezanechal v kalu: vše nahrad' v potomku, co při sobě zatím jsi odložila. Anna syna, kterého zaslíbila Bohu, když ve stánku byla obětovala, nikdy ho zpět nevzala soudíc, že to jest neslušné, aby budoucí prorok v jejím domě rostl, ježto ještě jiných dětí přála si míti. Konečně když počala a porodila, nepovážila se ke chrámu přistoupiti a prázdná objeviti se před Bohem, leč když dříve neodevzdá, co byla povinna: a toho druhu oběť obětovavši a domu se vrátivši 5 dětí ještě porodila, poněvadž prvorozeného porodila Bohu. Podivuješ se štěstí svaté ženy? — Víru napodobuj! Sám, pošleš-li Paulu, i za učitele a vychovatele sebe nabízím. Na loktech ji nositi budu, já stařec slova žvatlající budutvořiti, a mnohem slavnější budu nad světského filosofa, an ne krále macedonského, jež jedem babylonským měl zhynouti, ale dívku a nevěstu Kristovu vychovám, která království nebeskému má býti obětována.

zlopověstného zákazu Julianova (361—368): christianos liberales artes docere et discere, jednak i z toho, že římská paní Paula měla již »dlouhou zkušenost« u vychovávání, a c) že ústavy ty byly hojně navštěvovány. Byloť ovšem Církvi při zřizování těchto a jiných škol zápasiti s mnohými obtížemi, jež vyplývaly ze socialních poměrů některých tříd lidstva (otroctví). Kdo obíral se důkladněji historickými studiemi křesťanské doby staré, pochopil brzy, proč námaha Církve teprv znenáhla byla korunována zdarem.

List ke Gaudenciovi o výchově malé Pakatuly.

Sv. Jeronym nazývá Gaudencia »bratrem« a byl s ním spřízněn. Jako Laeta zaslíbil i Gaudencius dcerušku svou Pakatulu Bohu. Co do obsahu jeví oba listy mnohou podobnost, již každý snadno postřehne.

Vstup.

1. Jest věru nesnadno psáti o výchově dítěte, jehož neznáme.

Nesnadno věru psáti malému dítěti, jež nerozumí, co se mluví, jehož povahu mysli neznáme, o jehož směru vůle něco si slibovati není záruky žádné, takže dle výroku jistého slavného řečníka spíše lze při něm chváliti naději (čím snad bude) nežli předmět sám. Neboť jak možno dcerku tvou nabádati k zdržlivosti, když si žádá koláčů, a když jí, žvatlající na klíně matčině, med je milejší (sladší) než slova? Může-li hlubokým myšlenkám apoštola naslouchati ta, jež těší se mnohem více z babiččinych pohádek? nebo záhadným výrokům proroků rozuměti ta, již znepokojuje zamračený pohled chůvin? nebo chápati vznešenost evangelia, při jehož prudkém záblesku duch každého smrtelníka bývá oslepen? Jak mám ji nabádati, aby poddána byla otci, ana právě

matku, která tomu se směje, jemnou tluče rukou? —
Přijmiž tedy naše Pakatula toto psaníčko, aby je
četla později.

Předmět.

2. O učení prvopočátečním, o práci ruční a hře.

Zatím ať učí se počátkům vědění (abecedě):
spojuje písmenka, odříkává si jména a slova skládá
ve věty. Aby v tom cvičila se hlasem jasnozvučným,
budťež jí slibovány odměnou pamlsky a co jinak
chuti její bylo by příjemno; po čerstvých květinách,
lesklých drahokamech a pěkných loutkách ať vzta-
huje toužebně ruku.

Také učiž se jemným palcem nitě spřádati;
často nitě trhej, aby jich netrhala později. Po práci
nechť baví se hrami, na krk se věsí matce, líbá
příbuzné a v odměnu zpívá žalmy. Ať miluje, čemu
má se učit, aby jí to nebylo prací, nýbrž zábavou,
nedálo se z přinucení, nýbrž z vůle svobodné. ¹⁾)

3. Obcování s jinými dětmi; vliv matčin; četba Písma svatého; veřejnost; vlastnosti učitelky a vy- chovatelky.

Pohlaví ženské druž se k ženskému; ať neví, ano
nechť se bojí hráti si s chlapci. Slova nestoudného
ať nezná. A zaslechne-li snad něco ve vřavě při-
cházející a odcházející čeledi, ať tomu nerozumí.

Pokyn matčin budiž jí slovem, napomenutím,
rozkazem. Ji ať miluje jako matku, jí podrobuj se
jako paní-velitelce, jí se boj jako učitelky.

¹⁾) Nyní vynechána v překladě kapitola 2. a 3., ježto ne-
týkají se výchovy.

Když pak nerozumné a bezzubé děvčátko dostoupilo sedmého roku a počíná se zardívati, rozuměti, co by měla zamlčeti, rozmýšleti se, co má říci, naučiž se z paměti žaltáři a až do let zralosti ¹⁾ knihy Šalomounovy, evangelia, listy apoštolů, spisy prorokův učiniž si pokladem svého srdce.

Na veřejné cestě ať neprochází se volně, aniž vyhledává chrámů vždy četně navštěvovaných. Ve své komůrce mějž všecko potěšení své.

Jinochů s kučeravým vlasem ať nikdy nevidí; sladkozvučnými hlasy, jež skrze ucho poraňují duši, rozpustilostmi děvčat nechť opovrhuje.

Čím volněji tyto se přibližují, tím obtížněji lze jim uniknouti, a čemu se naučily samy, tomu opět učí potajmu a zneuctívají uzavřenou Danai ²⁾ řečí sprostou.

Učitelku měj za průvodkyni, vychovatelku za opatrovnici takovou, která není oddána pití vína, není zahálčiva ani tlachalka, nýbrž střízlivá, vážná, jež umí zpracovati vlnu a mluví jen, čím mysl dívčí navádí se ke ctnosti. Jako totiž v malém prostoru voda jde směrem tahu prstu, tak měkký a útlý věk lze řídit na obě strany, a kam jej vedeme, tam následuje.

Rozpustilí fintilové snažívají se totiž lichocením, přívětivým chováním a malými dárky zjednati si přístup prostřednictvím chův a služek; a když byl přístup shovívavě povolen, rozdmychují jiskru v oheň, postupují znenáhla k nestoudnostem a nemohou již ničím býti zadrženi, ano při nich osvědčuje se po-

¹⁾ Do dvanáctého roku.

²⁾ Danaë, dcera krále Akrisia, již otec dal uzavříti v pevnou věž, poněvadž dle věštby měl vnukem svým býti usmrcen. Zeus, zamilovav se do ní, navštívil ji ve způsobě zlatého deště; syn jejich byl *Perseus*.

řekadlo: »Těžko vypudíš, co vešlo v obyčej.« (Aegre reprehendas, quod sinis consuescere.)

Stydnó jest to říci a přece nutno to říci: vznešené paní, jež povrhly ještě vznešenějšími nápadníky, spojují se s muži nejnižšího stavu, s otroky (sluhy) a pod rouškou nábožnosti a pod záminkou zdrželivosti opouštějí nezřídka jako Helena ¹⁾ muže své, následují Alexandrů, nic se nebojíce Menelaův.

Kde kdo to vidí, touží na to, ale netresce, poněvadž množství hříšníků přeje svobodě hřešení.

4. O neštěstí, jež postihlo Řím.

Ó běda! Svět řítí se v propast, leč hříchy nepřestávají v nás. Slavné město Řím, středisko říše římské, je spáleno ohněm. ²⁾ Není krajiny, kde by nebylo vystěhovalých občanů římských.

V prach a popel zapadly chrámy Bohu kdysi zasvěcené, a přes to vše oddáváme se lakomství. Žijeme, jakobychom zítra měli umřít, a provádíme stavby, jakobychom na tom světě měli žít věčně.

Zlatem lesknou se stěny, zlatem stropy, zlatem kopule, sloupoví, a nah i hladov umírá Kristus v chudině u dveří našich.

Čteme, jak velekněz Aron šel vstříc zuřícím plamenům a zanícenou kaditelníci ukrotit hněvu Božího. ³⁾ Stál pak velekněz mezi živými a mrtvými a oheň neodvážil se překročiti stopy (šlepěje) nohou jeho. I řekl Hospodin k Mojžíšovi: »Pusť mne, a zahladím lid tento.« ⁴⁾

¹⁾ Helena, manželka spartánského krále Menelaa, byla unesena Parisem (Alexandrem), což mělo v zápětí válku trojanskou.

²⁾ Gotský král Alarich dobyl r. 410 Říma a spálil město.

³⁾ IV. Mojž. 16, 47.

⁴⁾ II. Mojž. 32, 10.

Praví-li: »Pusť mne«, dává tím na srozuměnou, že může býti zadržen, aby nečinil, čím hrozil. Boží moci kladou totiž hráze prosby jeho služebníka (Mojžíše).

Kdo pod nebem půjde asi nyní vstříc hněvu Božímu, postaví se proti plamenům, aby zvolal s apoštolem: »Chci sám zavržen býti od Krista pro bratry své.«¹⁾ Hynou s pastýři stáda, neboť jako lid, tak i kněz.²⁾

Řekl pak Mojžíš s lítostí: »Odpusť lidu tuto vinu, anebo neučiniš-li toho, vymaž mne z knihy své.«³⁾ Chce zahynouti s lidem, nejsa s vlastní záchranou spokojen. Slávou vůdcovou je totiž množství lidu.⁴⁾

5. Smutné poměry časové, v nichž se narodila Pakatula.

V takové době zrodila se naše Pakatula. Za takového hluku i jeku tráví první dny života, aby dříve poznala slzy než smích, dříve slýchala bolné hořekování než výkřik radosti. Ačkoli vlastně nevkročila ani ještě do života, čeká na ni již vyjití z něho. Ať věří, že svět byl vždy takový; o minulosti nechť neví, přítomnosti ať utíká, a svou touhu nechť obrací v budoucnost.

Zakončení.

Láska k tobě, bratře Gaudencie, pudila mne, abych toto rychle nadiktoval a po usmrcení přátel i stálém po nich smutku, já jako stařec po dlouhé

¹⁾ Řím. 9, 3.

²⁾ Oseáš 4, 9.

³⁾ II. Mojž. 32, 32.

⁴⁾ Přísloví 14, 28.

době psal dítěti. I chtěl jsem žádajícímu napsati méně než pranic, neboť jestliže v prvném případě ukázala se vůle, byť i smutkem stísněná, ve případě druhém nastalo by zapření přátelství. ¹⁾

¹⁾ Překlad obou listů Jeronymových pořízen dle textu, jak je v Patrologii latinské u vydání Migne-ově, sv. XXII., na str. 867—878 a na str. 1095—1099, Paříž 1864. Při listu »k Laetě« použito částečně stejnojmenné práce, již r. 1879 uveřejnil v »Blahověstu« (str. 113—116 a 168—171) nynější biskup brněnský, J. M. dr. Frant. Sal. *Bauer*, tehdy professor bibl. studia N. Z. na universitě pražské. Srovnej také K. Ernestiho »Hieronimus, Brief an Läta und Gaudentius« ve sbírce »Sammlung der bedeutendsten pädagogischen Schriften aus alter und neuer Zeit«, Paderborn, Schöningh 1889.

OBSAH.

	Strana
Jana Gersona pojednání o tom, kterak jest potřebí přiváděti dítky ke Kristu.	
Životopis Jana Gersona	5
Úvod	10
Úvaha první: Jak potřebno, aby dítky ku prospěchu svému i Církve přicházely ke Kristu	12
Úvaha druhá: O těch, kdož pohoršení dávají dítkám, rozličným způsobem jim bráníce, aby nepřicházely ke Kristu	15
Úvaha třetí: O chvályhodné snaze těch, kdož dítky přivádějí na cestu, vedoucí ke Kristu	20
Úvaha čtvrtá: Obrana mého jednání a spolu vyzvání maličkých, aby skrze mne nehodného přicházeli ke Kristu	26
Sv. Jeronyma dva listy vychovatelské.	
Úvod	43
List k Laetě o výchově malé Pauly.	
1. Výchova malé Pauly musí odpovídati jejímu určení .	47
2. O prvním vedení a učení; o obcování s jinými dětmi; jaký má býti vychovatel a učitel	47
3. O oděvu a krášlení se	50
4. Písmo sv. učí, jak sluší matce starostlivě stříci dcery své	51
5. Dvanáctiletý Ježíš příkladem následování	53
6. O jídle, pití a vyraženích	54
7. Jak rozdělit denní zaměstnání v učení, návštěvu chrámu, modlitbu, v obcování s rodiči a družkami	55
8. O ruční práci a postu	56
9. Matka nepustiž nikdy dcery své s očí	57
10. Jak čísti Písmo sv. a spisy otců církevních	58
11. Laeta ať pošle dcerušku svou do Betléma, aby tam byla vychována v klášteře	59
List ke Gaudenciovi o výchově malé Pakatuly.	
1. Jest věru nesnadno psáti o výchově dítěte, jehož neznáme	62
2. O učení prvopočátečním, o práci ruční a hře	63
3. O obcování s jinými dětmi; vliv matčin; četba Pisma svatého; veřejnost; vlastnosti učitelky a vychovatelky .	63
4. O neštěstí, jež postihlo Řím	65
5. Smutné poměry časové, v nichž se narodila Pakatula	66
Zakončení	66

BIBLIOTÉKA

MLÁDEŽE.

Redaktor:

Xaver Dvořák,

professor městské vyšší dívčí školy v Praze.

Sešit I.: **Za tatíčkem.** Povídka od Dr. J. L. Hrdiny.

Sešit II.: **Knihovna nebožtíka Martineau.** — **Zastavení času.** — **Teta Žofie a teta Ludmila.** Z frančtiny přeložila B. Pazderníková.

Sešit III.: **Vypravování o králi Janu Sobieském.** Polsky napsal R. Starkel, přel. B. Tyšler. — **Tadeáš Kosciuszko.** Polsky napsal C. Pienaziek. Přeložil Jul. Košnář.

Sešit IV.: **Slunce zašlo.** — **Sivý hoch.** Povídky od Dra. J. L. Hrdiny.

Sešit V.: **Sněhový medvěd.** Z fran. přel. B. Pazderníková.

Sešit VI.: **Dědeček.** Napsal Dr. J. L. Hrdina.

Sešit VII.: **Antoš Socha, mladý vojn.** Napsal J. Grajnert. Z polského přeložil Julius Košnář.

Sešit VIII.—X.: **Světlo v temnotách duševních.** — Napsal R. J. Kronbauer.

Sešit XI.: **Pětifrank.** — **Putování Kamarádovo.** Překlad B. Pazderníkové.

Sešit XII.: **Odpust a nezapomeň!** — **Malí přátelé Ořechovi.** **Granát.** — **Dům Bozériových.** Povídky z francouzského.

Sešit XIII.—XV.: **Upřímný.** Z fran. přel. B. Pazderníková.

Cena seš. I.—X. à 48 h, seš. XI. za 60 h, seš. XII. za 36 h, seš. XIII.—XV. za 1 K 80 h.

Většina knih schválena jest pro knihovny žákovské.

Zakázky vyřizuje

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci

v Praze, Melantrichova ul., palác městské spořitelny.

Mravouka katolická.

Učebnice pro vyšší ústavy dívčí.

Na základě velikého katechismu katol. náboženství,
schváleného na valné schůzi biskupů rak. ve Vídni 9. dubna 1894
vzdělal

Xaver Dvořák,

katecheta vyšší dívčí školy v Praze.

Schváleno od nejd. kn. arc. Ordinariatu v Praze výnosem ze
dne 19. srpna 1899 č. 8456. — Od vys. c. k. ministerstva kultu
a vyučování 26. ledna 1901 č. 1394 do vyšších škol dívčích
obecně připuštěno.

Cena I K 36 h, váz. I K 68 h.

Katechese pro první (po případě i druhou) třídu školy obecné.
Sepsal Edvard Brynych. Cena 72 h.

Důkaz i obrana náboženství katolického. Zvláště pro vyšší
třídy škol středních i pro vzdělavací ústavy učitelské se-
psal Josef Čermák.

Základní nauka náboženská v církvi katolické pro vyšší
školy střední. Napsal M. Procházka. Páté v podstatě ne-
změněné vydání. Cena 2 K, váz. 2 K 40 h.

Katolická věrouka pro vyšší školy střední. Napsal M. Pro-
cházka. Druhé, opravené vydání. Váz. 2 K 24 h.

Číselný katechismus. Pro školní dívky sestavil K. Janský. 12 h.

Dějepis Zjevení Božího ve Starém a Novém Zákoně. Pro
třetí třídu škol reálných sestavili J. Ježek a K. Bedroš.
Cena 2 K 40 h, váz. 2 K 80 h.

Liturgika či Nauka o bohoslužbě církve katolické pro nižší
třídy středních škol. Sepsal K. Konrád. Cena 1 K 20 h,
váz. v plátně 1 K 44 h.

Krátké poučení o katol. obřadech. Pro žáky měštanských
škol napsal Václav Macek. Cena 50 h.

Krátký dějepis katol. církve. Pro žáky škol měštanských
napsal Václav Macek. Cena 60 h.

Dějiny Zjevení Božího Starého Zákona. Pro třetí třídu gy-
mnasijní sepsal Dr. A. Podlaha. Cena 3 K, váz. 3 K 40 h.

Katechese o svátostech. Pro IV. třídu škol osmitřídních dle
katechismu a osnovy Pražské arcidiecése sepsal Dr. Jan
Ladislav Sýkora. Cena 2 K.

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci v Praze,
Melantrichova ul. (dům Městské spořitelny).